

În «Pe strada Mântuleasa...» triada menționată ascunde raporturi multiple între elementele sale. Secretul declarat este un fals secret, desfășurarea anchetei formulând și descifrând adevărul secret. «Martorul» este de fapt cel ce conduce ancheta, «anchetatorii» presupuși fiind simple fanteșe ale istoriei, marionete de umbră condamnate la dispariție pe măsura revelării secretului. La Mircea Eliade, miturile constitutive ale «secretului» au o existență tangibilă, spațiul metafizic este spațiu natural, firesc al personajelor sale, dar realitatea cotidiană, «degradată» este continuu prezentă, într-o savantă interpenetrare cu universul ficțiunii. Dualitatea realitate-ficțiune se rezolvă într-o sinteză de infinite rezonanțe. Ficțiunea devine astfel reală, iar realitatea este fictivă. «Pe strada Mântuleasa...» este prototipul unei literaturi ce s-ar putea numi «realist-fantastică», distinctă, prin absența ermetismului, de «literatura secretului».

Inceputul romanului este normal, «realist», aproape banal: un învățător ieșit la pensie își cauță un fost elev, care se întâmplă a fi ofițer de securitate. Dar câteva «semne» neliniștitoare își fac deja simțită prezența. Ne gândim mai ales la rolul «căldurii», cufundând spiritele în torpoare, determinând o inevitabilă descompunere («... strada era încinsă; soarele lovea din plin, cu puterea nămiezii de vară...»; «... De ce n'ai luat ascensorul?... »). Nu suport, răspunse intimidat bătrânul. Mai ales în timpul verii, pe călduri, mi se urcă la cap...»; «Bătrânul se rezemă de perete și refincea să și facă vânt cu pălăria. Ascensorul trece lin pe lângă el. Zări, în treacăt, o figură palidă, cu doi ochi mari, vineți, care-l priviră pătrunzător...»).

Există, de altfel, o teorie a evoluției universului, bazată pe o anumită interpretare a principiului al doilea al termodinamicii, indicându-ne că toate formele de energie existente în univers se transformă progresiv în energie termică, în «căldură». «Căldura» reprezintă starea de dezordine maximă a materiei, de haos, de moarte. Analogia între «Pe strada Mântuleasa...» și un alt roman, al lui Mircea Ciobanu, «Cartea fiilor», ni se pare frapantă. În «Cartea fiilor» rolul esențial în descifrarea (adâncirea) secretului este jucat de asemenea de un «bătrân» și «căldura», totopeala sunt pretutindeni prezente.

Un alt «semn» dominând «Pe strada Mântuleasa...» este cel al «înaltului» degradat, materializat prin ascensorul blocului în care locuiește maiorul Borza I. Vasile și prin ascensoarele kafkianei clădiri a Securității.

Urcarea etajelor spre apartamentul maiorului Borza este, de fapt, o coborâre în interior, figură palidă, ochi vișinii, zigomote înăbușite, o femeie fără vârstă, con vorbiri în șoaptă, o difuză atmosferă de teroare, de crimă. În clădirea Securității ascensoarele descriu scurte trajectorii într-un labirint a cărui singură lege pare a fi absurdul. Ascensorul, vehicul în principiu al «înălțării» este în realitate un vehicul purtând spre spații degradate, într-o treptată și rafinată descompunere. Începutul «interrogatoriului» ce ar trebui să definiteze acest proces are efectul paradoxal de a stopa descompunerea și a indica, după nenumărate meandre, o nebunăță ca de «ieșire». Și nu este rezultatul unei întâmplări faptul că «mărturia» învățătorului debutează prin descrierea mitului privnițelot părasite, mit invers celui al aparentei «înălțări».

Mitul «privnițelor», unul dintre cele mai interesante mituri create (recreate?) de Mircea Eliade în romanul «Pe strada Mântuleasa...», poate fi înțeles pe două planuri distințe, dar nu disjuncte: cel al unei semnificații general umane, independente de spațiu și timp, și cel al unei semnificații istorice, într-un spațiu spiritual și geografic determinat.

«Pivnița părasită» poate fi interpretată în sensul unui spațiu special, «secret», ce permite accesul către moarte. Acest spațiu este «secret», căci în

multitudinea pivnițelor, puține sunt acele ce permit trecerea în « celălalt » univers. Depozitarul « secretului » este Abdul, băiatul de tătar, cel ce are puteri supranaturale, săvârșind, de exemplu, miracolul « muștelor ». Dar acest spațiu este, în același timp, « real », căci el este măsurabil: « ...numai la una (dintre pivnițe — n.n.) s'au potrivit semnele pe care le învățase Aldea de la Abdul... — Ce fel de semne? întrebă Dumitrescu... — Asta n'o știu, că nu mi-au spus-o. Poate vreo măsurătoare, pentru că am aflat mai târziu că băieții umbrai cu un baston lung și cu o traistă veche după ei. Bastonul l-a găsit, rupt în două, dar de traistă nu i-a mai dat de urmă... »

Moartea nu este un sfârșit, ci o renaștere. Viața este într'adevăr un lung voaj către moarte, dar pentru a se metamorfozoa într'o altă formă de existență. Dovadă — frumusețea fascinantă a spațiului de trecere (« apa » pivnițelor): « ...Dar să știi că e frumos, e ca în basme... — Era ca o lumină mare de tot... — Era ca o pășteră de diamant... și luminată de parcă ardeau o mie de făclă... » — mărturisesc copiii plonjând în apa pivniței, unde urma să dispare pentru totdeauna Iozi, băiatul rabinului.

Realitatea spațiului de trecere este accentuată prin încercările de a regăsi *corful* băiatului rabinului. În cele din urmă apa a fost pompată afară din pivniță, dar nu s'a găsit nimic. Întreprinzându-se apoi săpături în fundul pivniței s'a descoperit un zid vechi, resturi de fortificație medievală și « mai în adânc, urme de așezări omenești și mai vechi ». Ajungeam astfel la celălalt plan, istoric, al semnificației mitului « pivniței ». Salvarea dintr'o lume degradată, descompusă, destinată « morții » înțelese că pură dispariție, revelate de istorie, în restaurarea unei continuități întrerupte printr'un absurd cataclism:

Spre sfârșitul « mărturiei » sale, bătrânul învățător revine la motivul central al « pivniței ». Aflăm astfel că cu peste două sute de ani înainte un anume Iorgu Calomfir, bărbatul « prea frumoasei Arghira » avea și el obsesia vieții « de sub pământ », acolo unde se află cristale și pietre scumpe vrăjite, tărâm al Blajinilor, cel căre « ...au trăit cândva pe fața pământului, și... numai după o anumită întâmplare s'au retras ei sub pământ ». Dar toate încercările lui Calomfir de penetrare a « misterului » eșuează căci apa hăvășește nemiloasă, inundând pivnițele unde Calomfir își instala « laboratorul ». Eșecul vechilor timpuri de restaurare a « continuității » nu este oare o « fatalitate » a istoriei românești și ultimul în timp, cu siguranță cel mai exacerbat dintre eșecuri, nu este oare un semn al acestei inevitabile « fatalități »?

Continua pendulară între real și ficțiune generează, prin interpretarea lor dinamică, deci mereu schimbătoare, o nouă realitate care este ficțiune, o nouă ficțiune care este realitate. Totul se petrece ca și cum universul fizic spațio-temporal einsteinian ar dobândi o nouă dimensiune — aceea a spiritualității. Această a cincea dimensiune provoacă, prin simpla sa existență, o metamorfoză a spațiului și timpului, după cum realitatea spațio-temporală determină, la rândul ei, substanțiale modificări ale spiritualității. Procesul descris este delicat, subtil, aproape imponderabil... Dar rezultatele sale pot fi descoperite cu relativă ușurință.

O consecință imediată se revelează în structurarea discursului: părțile « normale », « realiste », sunt suprapuse părților onirice, într'o unitate inseparabilă. Alunecarea în oniric este imperceptibilă, iar revenirea la « realitate » se face în mod firesc. Procedeul este modern, și alți scriitori, de exemplu Céline, l-au ilustrat cu strălucire. Dar ceea ce la alți scriitori este un procedeu, la Mircea Eliade apare ca o consecință a însăși substanței românești. Contururile obiectelor-sfînte în spațiu-timp devin, prin considerarea noii dimensiuni, vagi, nedefinite, variabile. Un personaj al romanului, Marina,

are uneori 40 de ani, iar alteori 20 sau 60 de ani. Fluctuația vîrstei Marinei se petrece într'un interval de timp restrâns, de ordinul zîilor. Unul dintre « anchetatori », intrigat, este convins ca fluctuația de vîrstă este un rezultat al unei « tehnici speciale » pe care o avea Marina de a-și schimba înfățișarea după voie.

Spațiul însuși suferă transformări spectaculoase. *Infinitul*, spațial, care este definit în universul obișnuit printr'un proces de *limită*, devine, în noul univers, o cantitate *măsurabilă*. În jocurile copiilor cu arcul, săgețile trimise de Lixandru, variantă modernă a « scării » către cer, nu se mai întorc. Cunoașterea absolutului devine astfel posibilă: « Dacă aș ști unde a dispărut săgeata... aș ști tot! » — mărturisește cu convingere Lixandru.

Influența inversă, a spațiului-timp asupra spiritualității, poate fi de asemenea descoperită. Magicianul care se află în posesia secretului multiplelor metamorfoze este « Doftorul », scamator cunosător al unor nemunărate « limbi » și « leacuri ».

Una dintre scamatoriile sale, cea a « bazinului », este deosebit de eloventă pentru înțelegerea procesului studiat. « Doftorul » prinde în aer, o linie lungă de sticlă; așezând-o pe pământ și întinzând-o o transformă într'un geam; trăgând de o latură a geamului construiește astfel un bazin de câțiva metri; apa țâșnește din pământ și bazinul se umple cu apă; « Doftorul » face câteva semne și apa devine plină de pești; « Doftorul » intră în bazin, alege unul dintre pești, ieșe din bazin fără nici o picătură de apă pe el și întinde peștele unuia dintre spectatori; spectatorul ia peștele, care se zbate în mâna sa. « Peștele » (al cărui rol simbolic în religia creștină este cunoscut) este o încarnare a iluziei, o dovadă a realității « ficțiunii ». Divinul este deci tangibil.

În noul univers, din cauza necontenitelor interacțiuni și metamorfoze, semnificația nu poate fi transmisă în mod direct. Secretul nu este ascuns de scriitor pentru a crea o literatură dificilă, ci el se *află* ascuns în lanțul evenimentelor. Scriitorul-« martor » descoaceră în același timp cu noi, ceilalți « martori », semnificația secretului. De aceea, « mărturia » este în mod inevitabil ambiguă: « ...unele amănunte par că ar contrazice întregul » — recunoaște bătrânul învățător, contemplându-și propria sa « mărturie ». Această ambiguitate constituie, de altfel, farmecul fundamental al cărții lui Mircea Eliade.

Un rol important în înțelegerea romanului « Pe strada Mântuleasa... » ni se pare a fi jucat de personajul Oanei.

Oana ne apare, la început, ca o chipeșă fată, ce prezintă ciudătenia de a fi uriașă (ea măsoară 2 m 42, ni se precizează în carte), dar în rest ea are o comportare normală, ca toată lumea. Dar, pe măsură ce « mărturia » bătrânlui învățător progresază, Oana își revălează treptat adevărata identitate. La un moment dat ea devine un personaj de basm, în descrierea « vrajei de măritiș » de pur filon folcloric: « ...Oana s'a oprit la marginea unui luminiș, și-a tras rochia de pe ea și-a rămas goală. A îngenunchiat întâi și a căutat ceva între buruieni, apoi s'a ridicat și a început să dânguască învărtindu-se în cerc, cântând și murmurând... Dintre buruieni s'a ridicat deodată o arătare, ca un fel de femeie bătrână, îmbrăcată în zdrențe, despletită și cu o salbă de aur la gât... — Când și-o fi și-o fi de măritiș, să te duci la munte, că de acolo își vine bărbat. Năzdrăvan ca și tine, călare pe doi cai, și cu o năframă roșie la gât... »

Dar această « identitate » de personaj de basm este o falsă identitate. O primă îndoială este produsă de descrierea sexualității dezlașuite a Oanei, caracteristică desigur neobișnuită basmelor românești: « ...Și deodată a lovit-o baciul cu o vână de bou peste gât, și Oana s'a prăvălit moale la picioarele lui. Baciul a tras-o de mâini până la culcuș, și și-a făcut-o ibovnică. Apoi a ieșit și a strigat către stână: — Ia veniți mă! Și au venit toți ciobanii și și-au

făcut-o pe rând ibovnică. Iar către dimineață s'a trezit și Oana și s'a dus amețită să se scalde. Apoi i-a spus ciobanului: — Mulțumesc Diale, baciule, că pățania asta mi-o fi de învățătură... Si a început să râdă... Începând de a doua noapte, Oana chema ciobanii, pe rând, la ea în culcus, și-i muncea pe toți, până dimineață... »

Oana se revelează astfel ca o încarnare a principiului vital, depășind specia umană și cuprinzând forțele naturale în ansamblul lor. Împreunarea Oanei cu taurul ni se pare a fi o bună ilustrare a acestei interpretări: « ...Iar în nopțiile cu lună, mugea taurul de se auzea în șapte văi, și se trezeau oamenii înfricoșați, și aşa s'a făcut de au văzut-o toți alergând goală peste dealuri, cu părul fălfăindu-i pe umeri, și cu taurul pe urma ei. Si au văzut-o cum se oprea pe neașteptate, se încovoia puțin din șale, și apoi răcnea, că o pătrundea taurul, și rămâneau așa, împreună, vreme îndelungată, cu taurul în spinarea ei, mugind și scăpărând din copite... »

Personajul Oanei capătă astfel dimensiuni mitice (« Pasă-mi-te, tu te tragi din Uriașii Jidovi... ») — și spune Oanei una dintre nevestele ciobanilor vlăguți). Acest caracter mitic este accentuat de aspectul de *statuie* al Oanei. « Era... frumoasă ca o statuie » — încredințează « martorul » Zaharia Fărâma, care a fost el însuși contemporanul Oanei. Iar în pasajul esențial al descrierii reprezentării de bâlcii organizate de « Doftor », bâtrânu învățător « mărturiseste »: « Acum, cum sta Oana nemîscată, susținând lada cu amândouă mâinile, în aer, semăna și mai mult cu o statuie, părea o cariatidă... » De altfel, în amintitul pasaj al « reprezentării » ni se pare a afla cheia adeverării identității a Oanei. În « lada » susținută de mâinile Oanei, scamatorul « Doftor » invită să pătrundă tot publicul ce asista la reprezentare, reducând apoi dimensiunile « lăzii » după bunul său plac.

Oana apare astfel ca o zeiță-mamă, generatoare a unei realități « fictive », a unei ficțiuni « reale ». Oana este încarnarea inconștientului colectiv al unui popor ce s'a întâmplat să se nască la gurile Dunării, la o răscrucă de vânturi și necurmate furtuni, împreunându-se cu diferiții « ciobani » ai istoriei dar rămânând pur, plecându-și deseori capul pentru a nu fi tăiat dar păstrând ca o continuă nostalgia ideea libertății, oscilând continuu între un rol mesianic și o inepuizabilă știință a eșecului.

Unul dintre « anchetatori », și nu unul dintre cei mărunti, manifestă un interes nedisimulat față de personajul Oanei. Importantul ministrul Anca Vogel (desigur Ana Pauker pe numele ei adevărat) îl îmbie continuu pe « martor » să revină la povestirea vieții Oanei. Atracția atotputernicei « anchetatoare » față de personajul Oanei, admirația unită cu teamă sunt atât de evidente încât ne întrebăm surprinsă dacă Anca Vogel nu este un fel de « dublu » al Oanei, o Oană caricaturală, vidă, imagine într'o oglindă deformantă, dar totuși « imagine ». Surpriza noastră este cu atât mai mare observând că aproape toți « anchetatorii » Securității sunt plini de o rece curtoazie, aproape « distinși », avându-se chiar în exerciții de subtilă analiză... Obsesia « anchetatorilor » este nu aceea de a pedepsii, tortura și distrugere, ci de a *afla* cine este trezorierul « memoriei » colective: « ...cine este Lizandru, acum și aici, în acest oraș, poate chiar în această clădire? Dstră îl cunoașteți. Spuneți-ne: *cine este?* » — îl întreabă pe bâtrân unul dintre anchetatori.

Descriind epoca stalinistă (prin numeroasele și clarele aluzii) și o anchetă a Securității, Mircea Eliade ar fi putut vorbi cu violență despre teroare, despre asasinate, despre frica generalizată ca stare « naturală » a populației, despre distrugerea fizică și morală a atâtore « dușmani » sau nu de « clasă ». Din fericire, Mircea Eliade a refuzat această cale de facilitate. Spunem « din fericire » pentru că o expunere brută a faptelor (expunere ce își are desigur rostul său)

provoacă inevitabil, prin însăși monstruozitatea și chiar « neverosimilitatea » celor relatate, impresia unui accident al istoriei, accident ca atâtea altele.

Analiza lui Mircea Eliade se situează la un cu totul alt nivel. Într-o disecție de nemiloasă luciditate, Mircea Eliade « demonstrează » că perioada stalinistă este o « cădere » vertiginoasă însoțită de pierderea « memoriei », istorice, de o degenerare și distrugere a « miturilor » fundamentale, constitutive, vitale, de dezagregare a spațiului spiritual românesc. « Pragul » de la care această dezagregare devine ireversibilă este greu de definit. Si oare moartea spirituală este de preferat simplei dispariții fizice?

Tonul este susurăt. Confesiunea — săptătă. Atmosfera — de farmec și basm. Dar verdictul « martorului » Mircea Eliade este necruțător și clar. « Pe strada Mântuleasa... », carte de o fascinantă ambiguitate, constituie o mărturie fundamentală asupra unei epoci, a epocii noastre.

ANDREI BOGDĂN

O MONOGRAFIE I.L. CARAGIALE ÎN LIMBA ENGLEZA*

În Statele Unite, la New York, există o casă de editură, *Twayne Publishers*, a cărei principală misiune este să publice monografii despre scriitorii cei mai de seamă aparținând tuturor națiunilor globului. Respectivele monografii apar în aşa numita colecție Twayne a autorilor din toată lumea. Întâlnim aici, unii lângă alții, scriitori din Australia, Canada, China, Japonia, Scandinavia, din țările africane și din Franța, din India și din Italia. O vastă panoramă destinată cititorului de limbă engleză care dorește să ia cunoștință, pe limba sa, de mesajul artistic al marilor autori de pretutindeni. Intenția fiecărui volum este « să prezinte un studiu critic și analitic al operei scriitorului, cuprinzând materialul biografic și istoric necesar pentru înțelegerea și aprecierea ei critică; să prezinte totul într-o engleză limpede și concisă, fără a vicia conținutul științific al lucrării ». Preciziune necesară într-o lume pururi grăbită, avidă de informații și copleșită de ele, unde pilula culturală tinde să se substitue nu odată operei vii și unde un rezumat de câteva rânduri, în cel mai bun caz pagini, se prezintă drept substitut al unui roman fluviu. Doamna Silvia E. Bowman, dela universitatea din Indiana, garantează cu numele ei ținuta cărtură rească a colecției.

Arțul acesta a apărut în amintita colecție o carte despre Ion Luca Caragiale, datorată profesorului Eric D. Tappe de la Universitatea din Londra.

*

Se poate scrie în felurite chipuri despre un autor. Urmărindu-l foarte îndeaproape, cântărindu-i fiecare virgulă și fiecare pas, adunând cu migală tot ce se știe sau se bănuiește despre el; cum face de pildă Edgar Fripp în monumentalul său studiu despre Shakespeare sau doctorul Ernest Jones când scrie despre Freud, cum se întâmplă oridecători un gânditor își dedică munca de o viață altuia. Se poate scrie despre un autor urmărindu-l cu uneltele literaturii comparate în păinenișul influențelor care l-au produs și al celor pe care, la rândul său, le declanșează; sau punându-l la radiografia structuralismului pentru a-i detecta tiparele stilistice. Aceste abordări din felurite unghiuri își ating numai atunci menirea când presupunții cititorii au la îndemână în rafturi, sau măcar în librării, opera scriitorului.

Dar profesorul Tappe scrie pentru cititorii de limbă engleză care îl ignoră cu desăvârșire pe Caragiale sau în cel mai bun caz, dacă au terminat cu foarte bine doctoratul în litere, știu că este vorba despre un autor mort în Germania,

* Eric D. Tappe — *Ion Luca Caragiale*, Twayne Publishers, New York, 1974.

poate chiar german, care l-ar fi influențat pe Eugen Ionescu. Obligat nu numai de limitele colecției în care apare, cât mai ales de lipsa de informație în materie a celor cărora se adresează, profesorul Tappe întreprinde o prezentare didactică și tine să precizeze dintru început: « Pentru faptele legate de viața lui Caragiale și pentru bibliografie, această carte este în întregime debitoare cercetării altora. Nu am pretenția să fi descoperit nici un fapt nou. În primul rând și sunt îndatorat profesorului Șerban Cioculescu atât pentru binecunoscutele sale lucrări cât și pentru acele articole ale sale, încă neretiparite, pe care a avut amabilitatea să mi le pună la dispoziție. »

Cartea începe cu un tablou cronologic și continuă cu expunerea vieții lui Caragiale. Apoi sunt prezentate, une câte una, operele mari sau mărunte ale lui Ion Luca, cele nemuritoare alături de cele care nu mai prezintă decât cel mult un interes istoric. Profesorul găsește spațiu să vorbească, în treacăt de sigur, despre traducerea piesei *Roma invinsă*, consemnată de altminteri și de Maiorescu în însemnările sale zilnice, sau despre libretul operetei *Hatmanul Baltag*, semnat de Caragiale în colaborare cu Iacob Negruzzii. Cartea se încheie cu două scurte capitole, primul despre Caragiale-omul și al doilea, recte ultimul, despre Caragiale artistul. Aparatul critic cuprinde note și referințe, plasate la sfârșitul lucrării, o bibliografie selectivă și un index.

Dar dacă pentru descrierea faptelelor de viață profesorul Tappe este, așa cum însuși spune, tributar altora, el își ia distanță față de aprecierile criticiilor români: « pentru latura critică a acestei cărți m'Am abținut în mod deliberat de la o citare sistematică a literaturii critice românești. Am credința că interesul principal al studiului meu constă în a se plasa, pe cât posibil, neinfluențat de părerile cercetătorilor autohtonii. » Ajungând la *O scrisoare pierdută*, profesorul Tappe este impresionat de suverana detașare a lui Caragiale față de personajele sale și de faptul că piesa ne câștigă deși nu suntem atașați niciunui dintre eroi. Cu acest prilej, profesorul londonez îl menționează pe criticul Charles Lamb care, vorbind despre piesele dramaturgului englez Congreve, vorbește parcă despre *O scrisoare pierdută*. « Judecat din punct de vedere moral — spune Charles Lamb — fiecare caracter în această piesă (...) este van și lipsit de valoare. Marea artă a lui Congreve se arată cu deosebire în faptul că a exclus din scenele sale (...) orice pretenție la bunătate sau sentimente nobile. Fie că a făcut-o asta anume, fie din instinct, efectul este pe atât de fericit pe cât fusese planul de îndrăzneț. Mă uimește ciudata putere a acestei piese care te face să urmărești cu interes niște personaje de care nu te simți cătuși de putin legat, pe care nici nu le iubesti, nici nu le urăști și cred că tocmai datorită acestei indiferente față de fiecare în parte apreciezi ansamblul. »

Comparațiile cu literatura engleză revin la fiecare capitol. Astfel, intriga neverosimilă a nuvelei *Păcat* teamintește profesorului Tappe de Thomas Hardy, economia de mijloace în descrierea naturii i-l recheamă pe Evelyn Waugh, iar libretul operetei *Hatmanul Baltag* îl evocă *Povestea de Crăciun* a lui Dickens. Menționând primitivele nu întotdeauna entuziaște stârnite de piesele lui Caragiale, profesorul Tappe îl compară pe spectatorul de atunci cu cel de astăzi, trecut prin toate. Într'adevăr, ce-ar fi zis cei care au fluierat la premieră *D'ale carnavalului*, sau cei care au scris despre ea cu indignare considerând-o nepermis de crudă și de vulgară, asistând — prin ipoteză — la un spectacol pe text de Arrabal, de Beckett sau de Genêt?

Câteva notatii ale profesorului Tappe (nu-mi dau seama în ce măsură și apartin) m'au îndemnat să reflectez la modul în care ar putea să se organizeze o critică structuralistă a operei lui Caragiale. Ce asemănare poate fi, de pildă, între *O scrisoare pierdută* și *Năpasta*? Mediul în care se desfășoară cele două piese, tonul lor, intrigile ca atare par să pună distanță între o comedie alertă și o dramă din cele mai sumbre. Dar la un examen mai amănuntit al textului vom întâlni aceeași detașare a autorului față de eroii săi, iar Ion Nebunul — notează profesorul Tappe — se vădește a fi contra-partea tragică a cetățeanului turmentat. Asemenea apropieri, între opere aparent opuse, prin stabilirea unui

tablou de similitudini, sunt curente astăzi în Franță unde anglicistul Richard Marienstras, de pildă, comparând *Faust*-ul lui Goethe cu *Furtuna* lui Shakespeare, susține că din punct de vedere compozițional Ariel îndeplinește aceeași funcție ca Mefisto.

Monografia profesorului Tappe este presărată cu citate substanțiale atât din teatrul său și din proza lui Caragiale. Fără ele, cartea nu și-ar atins scopul propus. Întrebarea se pune, acum ca și altădată, ce rămâne din Caragiale tradus în altă limbă? În această ordine de idei îmi voi permite să citez prefața monografiei, nu pentru că ar descoperi cine știe ce Americă, ci doar din pricina că profesorul Tappe reia în ea, dela celălalt capăt al continentului, o veche și binecunoscută îndoială:

« Dacă un Român este întrebat cine a scris cea mai bună piesă românească sau cine este cel mai mare scriitor comic român, răspunsul va fi după toate probabilitățile, în ambele cazuri, Caragiale. Pe de altă parte, dacă se pune problema prezentării lui Caragiale pe scară mondială, cel întrebat își va manifesta rezervele față de impactul pe care aceste opere ar putea să le aibă în afara României. El va susține că sunt, în cea mai mare parte, intraductibile. Desigur, în comediiile și schițele lui Caragiale unde este evocată viața de pe vremuri a Bucureștiului, izul vorbirii folosite de personajele sale nu poate fi transmis mulțumitor în altă limbă; dar chiar și cu această pierdere, rămâne mult. Pe de altă parte, anumite opere ale lui Caragiale par să se ridice la universalitate. Dacă *Revizorul* lui Gogol este jucat cu atâtă succes și de atâtea ori în afara Rusiei, *O scrisoare pierdută* ar trebui să aibă aceeași soartă. Iar dintre poveștile sale, *La hanul lui Mânjoală* cu ironia și cu subtila ei construcție, sau *Kir Ianulea*, sunt demne să figureze printre scările clasice ale lumii. »

În 1973, cu prilejul alegerilor legislative din Franța, Caragiale a fost prezent, cu *O scrisoare pierdută*, pe scena a două teatre pariziene. Succesul a fost modest, participarea publicului mai mult decât redusă. La unul dintre spectacole, printre primele, am numărat în sală cincisprezece persoane. Ne amintim, pe de altă parte, vâlva stârnită de aceeași *Scrisoare pierdută* în interpretarea Teatrului Național din București, la Teatrul Națiunilor, cu ani în urmă. Adevărul e că, tradus în cea mai onorabilă limbă franceză, textul lui Caragiale se diluiază, își pierde expresivitatea, iar piesa se transformă într-o comedie bulevardieră, ușor prăfuită, atinsă parcă de bagheta magică a unui vrăjitor poznaș. Dar limba engleză cu avalanșa ei de monosilabe îmi pare mult mai potrivită pentru dinamismul piesei. Își pierde expresivitatea, iar piesa se transformă într-o verva dialogului. Dealtminteri dramaturgii englezi contemporani, foarte atenți la vorbirea străzii, la expresiile argotice pentru care par să manifeste o deosebită predilecție, cunosc aceleași pierderi de substanță poetică ori decât ori sunt transpuși într-o limbă străină. Savoarea dialogului pinterian, de pildă, ce traducător se poate mândri de a-l fi restituit? Proba de foc, de sigur, nu ne-o poate da decât scena.

Cartea profesorului Tappe despre Caragiale constituie un început. Ea justifică acum apariția unor studii în limba engleză care să pună în valoare unicitatea lui Caragiale, prin scoaterea în evidență a tuturor procedeelor care fac din marele clasic român un premergător, pe multe planuri, ale acelui teatru denumit « al absurdului ». Pentru că în spatele realismului lui Caragiale se organizează imaginea unui univers derulant, iar personajele sale pulverizate în clișee ne vorbesc, pe limba lor, despre moartea limbajului. Cei care astăzi exemplifică gradul zero al scrisului prin pagini din Beckett sau din *Străinul* lui Camus ar rămâne surprinși, și poate deruatați, citind cutare schiță scrisă acum trei sferturi de secol.

ION OLARU

DOI ARTIȘTI ROMÂNI

ION VLAD

Pentru mine, Ion Vlad a reprezentat întotdeauna sculptorul prin excelență, Meșterul, Creatorul a cărui mâna încărcată cu iubire dă viață materiei — piatră sau metal. Forță care se confundă cu natura. Tot ce iese din această mâna este fructul împerechierii dintre inspirație și muncă brută, dintre visare și confruntare directă cu natura. Nu ne aflăm aici în domeniul rece al căutărilor formale, pure satisfacții ale creierului, ci în acela al unui cloicot interior, al unei tensiuni care naște forma palpitând de sevă. Deacea lui Vlad îi era necesară nu celebritatea sau gloria, pe care a părăsit-o deliberaț, nici câmpul bălăcat derulant al experiențelor artei actuale, care ar fi putut constitui motivul instalării sale la Paris. Nu. Vlad ajunge în 1965 la Paris, unde se stabilește pentru climatul parizian, fertil creației, pentru parfumul de libertate, de poezie care impregnează fiecare colț al Parisului.

Nimic nu-i distrage atenția din urmărirea acelorași vechi preocupări și obsesiuni, pe care nu tinde decât să le adâncească mereu, asemenea naturii în care piatra neclintită se lasă mânghiată de val, de vânt, îmbogățindu-se parcă pe dinăuntru, în timp ce forma se limpezește. În toți acești ani de viață pariziană, Vlad a păstrat modestia înțeleaptă a adevăratului artist. Nu s'a lăsat descuprăt sau momit nici de succesul comercial la care ar fi putut ceda, nici de elucubrații savante la modă. Credincios în primul rând unui adevăr interior, și-a continuat drumul, prezent în saloanele importante pariziene ca Réalités Nouvelles, Grands et Jeunes d'Aujourd'hui, Jeune Sculpture sau Comparaisons, în expoziții personale în Suedia și Franța.

Și iată-l acum pe Vlad în mai 1974, la Galerie de l'Université de pe rue Bassano la Paris, într'o expoziție personală prezentată într'un spațiu primitor dealtfel, cu un grup amplu, încheiat, de sculpturi, realizări ale ultimilor ani. De dimensiuni variate, ele sunt dispuse cu pricință, respirând fie pe perete plat, fie pe socluri, fie pe jos, creând un «peisaj» sculptural în care ne putem plimba, descoperindu-le rând pe rând.

În fertilitatea variată a preocupărilor, o temă domină, eternă, inepuizabilă: trupul femeii. Detalii simbolice — rotunjimi, se dislocă, se reîmperechiază în ansambluri hibride care amintesc izvorul, fără a-l imita vreodată. Acestea, fie în ghips fie în metal, se chiamă sau Mandragoră, sau devenite Fructe ale păcatului se oferă ochiului într'o plinătate aproape de izbucnire. Forme degajând o sensualitate mult mai profundă, mai vitală, decât ar fi făcut-o o interpretare realistă. Aceleași detalii feminine creiază în ghips un Scaun, plin de un humor stăpânit, care circulă prin majoritatea sculpturilor lui Vlad, humor în care recunoaștem pe omul Vlad, căruia îi știm limbajul

înflorit cu vorbe de haz care-i aparțin atât de mult. Un anumit fel de a se lăua singur peste picior, în stilul înțelepciunii populare, și care ascunde de fapt pe acela care cunoaște greutatea lucrurilor, și nu se lasă amăgit de aparențe. Conducătorul de sculptor prin expoziție, printre explicații deloc grandilovente aflăm că acest Scaun a fost conceput nu numai ca obiect în sine, de sens aproape dadaist, ci și funcțional. Ne putem așeza pe aceste solduri largite primitor, sprijindu-ne capul confortabil între doi săni imensi încadrând spătarul.

Mai noi, câteva sculpturi în bronz după model atacate cu flacără în polistiren, dând o ciudată sdrenăuire a formei amintind de anumite roci mărine lucrate de mare și încrustate de scoici, sau de interiorul cariat al peșterilor. Astfel: «Cuplu divin», cele 3 «Poloneze», sau marea «Floare»-relief, în care suprafetele lustruite-oglindă alternează cu cele poroase. Aici tendința lui Vlad de a juca cu golarile își găsește instrument pe măsură. Materialul este pătruns, găurit, cercetat cu violență. Forma obținută este doar aparent barocă, scheletul rămânând echilibrat static, clasic în esență. Tocmai acest contrast între liniștea construcției și violența modelajului redă un dinamism, o tensiune pe multe de cuțit și un mister ca în cazul capului intitulat Milos sau în Cuplul divin. Sculpturi de mici dimensiuni dar care s'ar preta cu ușurință la mari dimensiuni. Construcția simetrică de esență arhaică este agitată în scoarță, elementele fiind doar sumar indicate.

Amintim de câteva interesante portrete, gen pe care Vlad îl cultivă din totdeauna, deslușind esența fizionomiilor, și din care detașăm portretul în piatră al lui Ionescu, ca un cap holbat de lăcustă sau portretul lui Eliade, tot în piatră, ca un enigmatic ou...

Expoziția este completată de un ciclu de colaje — reliefuri scrijelate în hârtie de gravură sau hârtie sugativă, deobicei pe două tonuri de alb și culoare.

Și înfine: în două vitrine, remarcabile mici sculpturi, prețioase ca niște bijuterii, făcute la urmă, ca o răsplătă, pentru sine și pentru noi. Unele în bronz, altele după un model în ceară, tehnică numită de altfel «cire perdue», ca acel emociionant «Puișor», rotund și neîndemnătec.

După ce am măngâiat cu ochii și cu mintea aceste sculpturi, suntem îndemnați să distingem anume caracteristici care definesc în esență o creație plastică. Prin ce această operă se distinge din furnicarul din ce în ce mai complicat, mai obositor al artei actuale? Ce cuvinte cheie ne vin în minte după contemplarea sculpturilor lui Vlad? Pentru mine, cuvintele: pământ, autentic, românesc, emoțional. Este o artă încărcată de emoție, ieșită din vibrația trezită din contactul cu pământul, contact pe care, credem, fiecare Român îl posedă undeva. Și această parte namică nu o poate distruge, nici măcar distanța. Suntem născuți dintr-o rădăcină însipătă adânc într'un pământ secular, ne-am născut cu acest noroc pe care nu trebuie să-l pierdem.

În curtea Centrului American de pe Bd Raspail, primăvara aduce mulți resme înnoitoare. În fundul curții, atelierul. Aici, tineri din toate colțurile lumii vin să învețe sculptura. Răsturnate pe iarba proaspătă, câteva din pieptrele lui Vlad, masive. Simțim o liniște și o împăcare, privilegiu rar.

NATALIA DUMITRESCU

Numele Nataliei Dumitrescu radiază pentru noi o complexitate de imagini printre care: în primul rând aceea a unui nume important în pictura abstractă, apoi aceea a unui nume venit de la «noi», și în al treilea rând aceea a unei artiste femei, care se situează printre rarele exemplare care au parvenit să se impună pe plan internațional.

Natalia Dumitrescu sosește la Paris în 1947, adică imediat după război. Parisul oferă în acea epocă peisajul unei lumi artistice «în fierbere», complexe, în care numeroase tendințe se întrepătrund, coexistă, dar convergând toate spre nevoie găsirii unor soluții noi: după experiența tragică a războiului, o necesitate de reînnoire se afirmă.

Arta abstractă axată pe două linii: una derivând din geometrismul lui Mondrian, cealaltă din visarea lui Kandinsky, — caută noi puncte de sprijin, filtrând moștenirea acestor două personalități. Căutările artiștilor abrazați de după război se mai umanizează, se încălzește, caută chiar puncte de sprijin în realitate, corespunzând unei noi forme de sensibilitate.

Pictura Nataliei Dumitrescu, credem, s'ar situa cam pe această zonă de căutări. Universul ei pictural ne apare de un lirism structurat. Fiecare din picturile sale se impune prin prezența unei construcții sugerate dar solide, amintindu-ne, fie furnicarul ordonat al stelelor, fie de germinații citadine văzute din înălțimea unui sbor. Există o anumită candoare, o prospețime în jocul acestor cadrilări repetate la infinit, jucate ritmat, când concentrându-se ca în focare magnetice, când dispersându-se liberând spațiul. Este o artă de optimism, de echilibru aproape clasic, în care forța și finețea se completează.

La Galeria Raymonde Cazenave, Natalia Dumitrescu expune o serie de guașe, desene și litografii produse între 59 și 74. Impresia este de firesc, de spontaneitate și termenul de farmec n-ar fi deplasat. Avem imaginea unui univers familiar, a lumii care ne înconjoară, transfigurată, decantată prin prisma de poezie purificatoare a artistei. Mijlocul de expresie al desenului liberează și mai mult tușa spontană, elementele sunt răpite într'un dans voios, dans condus cu măestrie în care spirala alternează cu pătratul, simetricul cu asimetrical, și tonurile cântă în subtile variații.

Natalia Dumitrescu s'a născut la 20 decembrie 1915 la București. Este diplomată a Academiei de Belle Arte din București în 1939. Sosește la Paris în 1947, unde întâlnește pe C. Brâncuși. Numeroase expoziții personale sau de grup în întreaga lume constelează o activitate plastică prodigioasă. De menținut în 1955 — premiul Kandinsky, care o face cunoscută, și în 1957 — Premiul Amatorilor și Colecționarilor de Artă. În 1960, în urma expoziției la Galeria del Naviglio la Milano, N. D. se afirmă ca un reprezentant important, cu personalitate rotunjită, a ceeace se numea « L'Ecole de Paris ».

Critici de marcă i-au consacrat studii importante. Nu rareori pictura i-a fost comparată cu muzica, cu arhitectura. André Rolland de Renéville scrie într-o prefată: «Tușele puternice și pure ale Nataliei Dumitrescu ne fac să ne gândim la cele ale unui pianist ideal care ar fi avut puterea magică de a fixa în spațiul nostru interior, sub formă de puncte fierbinți sau de minuscule dreptunghiuri colorate, notele pe care tocmai le-a cântat, și pe care deobicei spațiul și timpul nu le pot reține. Fiecare din tablourile sale are frumusețea unei fugi solidificate pe care am putea s'o luăm în mâna și s'o auzim în același timp. »

Așa cum criticul Gualtieri di San Lazzaro a constată în prefata catalogului expoziției de față, N. D. are meritul de a-și continua drumul drept, cu fervore și simplitate, prin confuzia lumii artistice actuale.

Mai 74

SANDA NIȚESCU

Semne

www.arhivaexilului.ro

ȘTEFAN NENIȚESCU : « ANI »

Ec
in poez

Complexă și însezisabilă personalitate, poetul însuși, Ștefan Nenițescu apare într'un cât de firav volumăș miluit de editura Minerva-București cu un tiraj de șapte sute treizeci de exemplare. Modest și ascuns, subț aparențele de promovare girată de Al. Philippide, nu riscă să le cadă subt ochi mai mult decât lucrătorilor din tipografie, mai singuri beneficiari ai alegerii lui Dinu Pillat din filele autorului, subț numele de *Ani*. Deși nu e decât o promisiune, nefăcută, a publicării viitoare a demersului poetic echivalent cu întregul sistem pus să meargă ca unul de orloge de Șt. Nenițescu — măsură zilelor și nopților (din amintire: «cum fiecare astăzi iarăși ieri e»), — permite totuși un sbor pe subt sborul lui, căruia cerul îi ajunge. Si încă-i mai rămâne, ca să arunce căte un reflex, căte un fulger, căte o rezonanță. Iată-l contemplativ:

*Si chiar dacă-s nouri grei, sau e beznă'n slăvi,
prin vinul de chiblimbar întrevăd lumini
pe Tireniana mare —
o dungă lucie.*

(din «Ode Italice»)

sau atent foșnetelor, semnificațiilor:

*Aud cum pe tăcere viu se-ascute coasa.
Iar adumbrarea fioroasă
tot crește;
ca o stație mă pîndește...*

...aud cum în tăcere lung se-ascute coasa.

(din «Vrajă»)

recules:

*vînt —
rece bate, sfios; clopoțe larg sună: e ziua și
zilei dau înțeles, căci înțeles este'n credință doar.*

(Lună albă)

Ecouri filtrate eminesciene pregătesc o familiaritate de verb cu (distanțele în poezie sunt și mai iluzorii decât acelea geografice) Mallarmé și Ion Barbu.

*Cit mă turbur că mai preget,
logodit cu zările,
dorul, un inel în deget,
cind mi-așterne mările*

poate duce la cadența tăioasă:

*Dușmani, pizmașii lași cădelnițați
cu ponegriri atit au prididit:
prin rea credința lor inveterăți
silex fidelițății m'au zidit.*

(Azurul)

Un «Proverb» al ritmului:

*Ornice, n'astupi
vremea, ticăiești:
trîntor, cicălești
clipă'n ceasuri stupi.*

cedează pasul amăraciunii despuite, închisoarea nescutind artistul:

*Sigurele gînduri,
sigurele vise,
oasele pe scînduri,
vorbele închise.*

*Zilei în odaie,
ceasurilor grele,
sigurele paje
umbra de zăbrele.*

*O adun căci spuma-i
lumii cea de-afară,
cind aici e numai
rugă pentru țară.*

(Umbră)

Sonetul, în închisoare, era totuși forma în care, substantial și ciclic, s'a turnat cu preferință — spre delectarea singură poetului — săgetarea luminii strânsse subt pleoape:

*Nu! — Însă nici tăgăduiri, nici veste:
nepăsătoarea-mi grije'n ușurință,
sau teama drămuită, cu silință,
cind sborului aproape umbra-i este,*

*din scufundat văzdub, dar care creste
atinge pe pămînt, și ntr'o privință
contur de apă-i (dedesubt și înță
de oglindiri, prea iuți!) sub gîndul peste*

*aceeași curgere, prea mai, nu zace,
decit nimic, mult soare'n ridicare
de spaimă nsprintenită-mi vindecare,*

*plutind genire — din căderi — se face
pleoapelor, cit negrului greu grele,
boltire'n frintul ungbi de rînaunele..*

(Dan)

(Desen)

Câteva versuri din «Geluituri», cu care se încheie acești «Ani»:

*cleștarele' nchinări pur cer acvarii
umflate-ți velă, prinsele fuiioare
ca lîna vrunor miei d'un mărăcine,
căci forma'n emotiv stă mistuire...*

*... și mintuire
curg nod cu nod pe negre quindecine
misterelor din cele trei rozarii.*

(CXXIII)

pecetluiesc o poetică mai presus creștină.

Redarea tuturor acestor versuri este o încercare de dare spre o citire aproape de nerealizat pe text imprimat a cătorva din acelea strălucind în culesul poeziei românești — și, dincolo de această antologie și de «filtrarea ei», Stefan Nenițescu spune încă multe:

*sus, luna scoate, proprii și custură
imensa-i pepinieră de-aventură...*

Paris, Iulie 1974

George TOMAZIU

CREAȚIE ȘI AMĂGIRE LA C. NOICA

După *Rostirea filosofică românească*, iată acum *Creație și frumos în rostirea românească* prin care Constantin Noica duce mai departe o biografie privilegiată a cuvintelor care nu este altceva decât explorarea filosofică a unui mod românesc de a fi în lume. Nu e deloc exagerat să spune că aceste două volume reprezintă fenomenul major de cultură dela război încoace. C. Noica este — o știu — cea mai mare șansă filosofică a noastră, după ce o alta — pe aceeași linie de « îspitire » a cuvintelor, l-am numit pe Mircea Vulcănescu, — a fost sacrificată cu o criminală nesăbuire. Dar nici această a doua șansă nu este cinstită în România cum s'ar cuvenit: mai mult tolerată decât celebrată; oarecum în umbră ca și cum gândirea autentică n'ar putea să se manifeste decât într'un fel de suspectă semi-clandestinitate, în condițiile actuale din țară.

Suntem deci convingi că aceste două cărți ale lui C. Noica sunt temei și popas de meditație în cultura românească. Dar, în același timp, nu ne este ușor să vorbim despre ele. Există la C. Noica un fel de capcană a simplicității. E unul dintre rareii filozofi care pot renunța la tehnicitatea limbajului de specialitate, făcând din filozofie un basm. În substanțialele sale texte, cuvintele curg precum o apă limpede în care vezi lesne și până la fund, de parcă te-ai oglindii cu gândurile, toate, în ea. Dar când vrei să te oprești pentru a cântări îmbogățirea pe care îl au adus-o, îți dai seama că nu poți opri cursul apei și că, asemenea versurilor populare pe care le citează autorul, îl ai dat cuvintele « la toate trăznitele ». Înseamnă mai simplu că ceea ce autorul a scris în cele 180 de pagini ale cărții din urmă, nu poate fi în niciun fel rezumat, că niciun pasaj din aceste aventuri ale cuvântului nu este indiferent. Orice Român care vrea să știe de ce vorbește limba pe care o vorbește și ce ascunde ea sub aparențele cotidiene de comunicare, spre ce orizonturi îl duc cuvintele pe care le rostește și spre ce trecut îl cheamă, orice Român care vrea să se « lămurească » — în sensul pe care C. Noica îl dă acestui termen — trebuie să citească această carte de temei existențial și poetic.

Acestea fiind spuse, să ne fie totuși îngăduite câteva reflecții. Cartea nici se pare a se situa sub semnul paradoxului *cumplit* — în sensul originar al termenului, *complet*, pe care nîl amintește autorul. C. Noica își pecetluiește cartea cu următorul motto din Eminescu:

« ... această parte netraductibilă a unei limbi care formează adevărata ei zestre de la moș-strămoși, pe când partea traductibilă este comoara gândirii omenești în genere. Precum într-un sat ne bucurăm toti de oarecare bunuri, care sunt ale tuturor și a nimănui, uliți, grădini, piețe, tot astfel în republica limbelor sunt drumuri bătute care sunt a tuturor — adevărata avere proprie

tocmai
promete
niera m
in luna
cuvinte i

Nu
ajunge d
căteva d
lume mi
pesimism
care n'au
fond, me

o are însă cineva acasă la sine; iar acasă la dânsa limba românească este o bună gospodină și are multe de toate. »

E deci dela sine înțeles că C. Noica întreabă cuvintele din gospodăria românească, cele intraductibile care nu se pot plimba pe ulițile universului și nici în grădinile lumii, nerelevându-și semnificațiile decât sub un singur cer. Până aici niciun paradox atâtă vreme cât C. Noica vrea să ne desvăluie pe noi nouă în sine. Dealungul cărții, îl simțim însă preocupat de șansa acestor cuvinte de a ne reprezenta în lume și mai ales de a aduce în lumea nouă care se pregătește « lămurirea » lor. Sau cum spune C. Noica: « Se poate atunci vorbi românește în nouitatea lumii ». Mai mult sau mai puțin ascunsă, o obsesie străbate cartea: aceea a intrării culturii românești în universal. Poate că numai la Tânărul Cioran, care reclama pentru România « populația Chinei și destinul Franței », nostalgia acestei integrări majore în circuitul valorilor universale să fi fost atât de puternică. Un astfel de salt nu se poate însă săvârși numai prin încordarea voinei, el rezultă dintr-un adeverat miracol al coincidenței între momentul în care o cultură are ceva de spus lumii și acela în care lumea este deschisă să primească. Obsesia nu e deci inocentă și-l duce pe C. Noica spre câteva iluzii dăunătoare lucidității filosofice și, la urma urmei, nu numai filosofice. De pildă, el presupune că România ar fi azi ridicată « la istoria majoră ». Că, într'un sens, primul pas este făcut, al doilea urmând să fie săvârșit de creatorii de cultură. Nu aici și acum vom discuta temeiul unui astfel de optimism. Dar nu ne putem împiedica să constatăm că tocmai acest temei lipsește. Presupunem că C. Noica se referă la politica externă a lui Nicolae Ceaușescu. Această politică e — să spunem — mobilă și se soldăază prin multe, foarte multe călătorii. E oare deajuns pentru ca unui gânditor astfel de deplasări să î se pară să se confunda cu istoria majoră? S-au înregistrat incursiuni ale unor state mici în « istoria majoră » care au amenințat cu sdruncinarea un imperiu: Ungaria în 1956, Cehoslovacia în 1968. Pentru oricine are cultul istoriei, sau numai simțul ei, e evident că aceste țări făceau atunci Iсторие. Dar ce au comun cu astfel de momente manifestările diplomatice ale României? Optimismul sau naivitatea filosofului să fie atât de mari încât să confundă limbajul convențional al cancelariilor diplomatice cu limba « istoriei majore »? Pentru un biograf al cuvintelor de sensibilitatea lui C. Noica, pentru un seismograf al lor, asemenea confuzie e de neînțeles.

Surprindem în voința de optimism a lui C. Noica ispitiri și mai primejdioase. Ca atunci când, analizând diferența dintre cuvintele *muncă* și *lucrare* (lucrarea doar fiind creațoare), vede întregul popor român trecut, ca prin miracol, dela stadiu de caznă și pedeapsă al « muncii », la acela de creație al « lucrării ». El scrie :

« Poate că aceasta și era istoria Românilor la care se va fi gândit Bălcescu: una în care un popor se poate ridica dela munci la lucrări. Biruit-ai, acum lucrarea asupra muncii și cîștigul în sinul lucrării ».

Cititorii din România care cu toții « muncesc » în sensul analizat de C. Noica și niciodată, în cazna lor, n'au fost mai departe de « lucrare », vor măsura lesne imensa amăgire a filosofului.

Citindu-l sub acest unghiu pe C. Noica, nu poti să nu-ți spui că există probabil un moment în gândirea și existența lui când a adoptat voit și cu toată sinceritatea o atitudine intelectuală optimistă și că totul decurge de aici: încrederea să fără de umbră în cuceririle tehnice, în viitorul omenirii și — ceea ce e mai grav — în prezentul ei. Cibernetica — un salt calitativ; omul pe lună — început de eră nouă. Fără a împărtăși neapărat îngrijorarea anumitor intelectuali occidentali ce cumulează mitul rousseau-ist al « bunului sălbatec » cu refuzul tehnologiei și cu nostalgia baricadelor, nu i se pare mai puțin că veacul stă cel puțin în cumpăna între orașarea concentraționară — la care l-a dus poate

tocmai optimismul progresului moștenit din secolul trecut — și perspectivele prometeice pe care i le-ar deschide știința dacă gândirea n'ar fi râmas prizoniera unor concepte învechite. Pentru că important nu este numai să ajungi în lună dar să te și gândești ce aduci acolo. Sau, cum ar spune C. Noica, ce cuvinte iezi cu tine?

Nu în cadrul unei cronică am putea răspunde la o astfel de întrebare. Ne ajunge deacamdată să ne bucurăm că C. Noica a redat gospodăriei românești câteva din neprețuitele-i bogății. Că le vom duce sau nu cu noi într'o zi în lume ni se pare, contrariu lui C. Noica, subsidiar. Pentru că optimismul sau pesimismul nostru o va decide ci pătrunderea cu adevărat în istoria majoră care n'avem cum să știm când se va întâmpla și dacă se va întâmpla. Nu e în fond, toată deosebirea între *închipuire* și *întruchipare*?

Monica LOVINESCU

TITUS MOCANU ȘI MORFOLOGIA ARTEI MODERNE

Cartea lui Titus Mocanu, apărută anul trecut în editura *Meridiane și în* titulată *Morfologia artei moderne* urmărește să cuprindă într-o privire de sinteză manifestările atât de diverse ale fenomenului plastic contemporan, să-i deducă și să-i expună structurile de bază.

Titus Mocanu, autorul studiului despre sublim apărut în 1970, este un intelectual riguros, de formăție logico-matematică, înclinat spre ordine și metodă. Această rigoare îi interzice lui Titus Mocanu să se lase furat de aventura stilului, de notații eseistice, cu un cuvânt de tot ce ar putea știrbi caracterul de demonstrație al studiului său. Tot ea îl face să prefere termenii strict tehnici chiar acolo unde vorbirea profană i-ar fi putut pune la îndemnă sinonime. *Dacă acest limbaj științific sporește precizia, el reduce fără îndoială audiența; puțini vor duce cu consecvență până la capăt această substanțială carte a cărei lectură te obligă să revii nu odată asupra unei pagini sau chiar a unui întreg capitol. E adevarat însă că limbajul științific permite expunerea unor idei îndrăznețe a căror prezență ar fi putut să pară, altminteri, alarmantă.*

Închizând *Morfologia artei*, martorii dramelor culturale prin care a trecut România în ultimii treizeci de ani își vor reaminti modul în care era tratat fenomenul artei contemporane la noi prin anii 50-60, toate invectivele cu care era gratificat; își vor aduce aminte agresiva opacitate oficială față de tot ceeace contrazicea canoanele realismului socialist, vegheat cu strănicie de polițiștii culturii. Distanța ce separă pamfletele acelor ani de lucrarea lui Titus Mocanu, întreprinsă în spiritul celei mai serioase angajări științifice, mi se pare apreciabilă. Nu știu dacă arta cinetică sau cea serială își vor găsi locul în spațiile expozițiilor oficiale de la București, dar faptul că o carte apărută acolo tratează asemenea forme ale artei drept manifestări inerente spiritului contemporan, că arta modernă devine — fie și sporadic — obiect de înțelegere în loc de a fi țintă de batjocură, e cât se poate de îmbucurător.

Postulatul de la care pornește Titus Mocanu este că civilizația și cultura, aceste două moduri de reacție ale spiritului uman, se întrepătrund și se condiționează. « De aceea, o cercetare riguroasă a fenomenului plastic modern nu poate face abstracție de tehnologia și știința epocii actuale. » Asistăm la o mutație a felului de a concepe și de a realiza arta. Odinoară arta plastică se mulțumea să imite, cu ajustările de rigoare, o realitate pe care i-o puneau la îndemnă simțurile. Astăzi, microscopul, geometriile pluridimensionale, cercetările teoretice ne oferă diferite straturi ale realului, la fel de îndreptățite de a-și găsi expresia în opera de artă. Dacă odinoară receptarea artistică se baza pe stări de înțelegere mimetică, pe o mobilizare a factorilor sentimen-

tali, dacă spectatorul se înduioșă, se cutremura sau se bucura, astăzi — spune Titus Mocanu — orizontul ultim al fenomenului artistic apare definit mai de grabă prin faptul uimirii în fața abstracțiilor survenite în lumea posibilului. Sau, în cuvintele esteticianului Bense: « Stadiul estetic este, în arta clasică, o problemă a afectului; în arta modernă el este însă un rezultat al reflexiei spirituale. »

Dar, acestea fiind spuse, care sunt formele fundamentale ale creației plastice contemporane? Care este criteriul ce permite o clasificare riguroasă a lor? Titus Mocanu întreprinde această clasificare pe temeiul structurilor de comportament, adică (într'un limbaj mai direct care ar sacrifica din precizie) pe diferențele moduri ale ființei umane de-a lua contact cu ceeaace se petrece înăuntrul și în afara sa.

Titus Mocanu propune șase asemenea forme ale artei și le consacră, pe rând, căte un capitol: forme geometrice, seriale, dinamice, fantastice, obiectuale și capricioase. Aceste forme care se combină sau se contrazic înregistrează pornirile contradictorii ale psihicului nostru profund, prisă între știință și mit, între vis și precizie; contradicții despre care ne vorbiseră pe limba și la vremea lor Nietzsche și Jung. Artă, în mereu alte realizări, exprimă aceste adânci impulsuri antinomice. Lărgirea lumii formelor, conștiințarea unor moduri de expresie care nu au fost presimțite mai înainte, constituie preocupări centrale ale artei timpului nostru.

Pentru Titus Mocanu, ca pentru atâtia alții, civilizația tehnologică este o realitate, ei nu-i mai poate corespunde o cultură alcătuită din forme trecute. Ca urmare se cere, se impune să fim la curent cu cultura de pretutindeni, fără discriminări înguste și ridicolе. Dacă îngăduim să vină spre noi aparate moderne alcătuite pe toate meridianele globului, se cade să dăm acces — fie și doar spre a le cunoaște — produselor culturale de pretutindeni. Titus Mocanu spune o frază asupra căreia nu știi căți se vor fi oprit, dar care ar merita să fie săpată în marmoră la intrarea Casei Scânteii: « Necesitatea cunoașterii realizărilor culturale în lumea întreagă devine tot atât de imperioasă ca și înțelegerea formelor existente în cadrul tehnologiei. »

Apropierea culturii de civilizație nu se petrece, desigur, fără primejdii. Tehnologia pune la îndemână expresiei artistice diversele ei materiale și mijloace, dar în același timp ea tinde să devină autoritară, să înghită arta, să se transforme în tehnocrație. Constatăm, de pildă, în arta contemporană, o orientare evidentă către folosirea simbolisticei științifice. Până la ce limită, se întrebă autorul nostru, poate continua acest proces fără a altera esența artei? Pe de altă parte se ridică problema dacă o artă a spațiilor abstracte și imaginare (pentru a luce un singur exemplu din formele dominante astăzi) mai poate fi o artă pentru toată lumea sau dacă ea e destinată să rămână apanajul unor cunoșători privilegiati? Însăși cartea lui Titus Mocanu, carte pentru specialiști în ciuda faptului că pledează pentru o artă a tuturor, ne face să ridicăm această problemă cu și mai multă insistență. « Ca să creiezi în termenii civilizației contemporane — spune Titus Mocanu — este o chestiune de mare răspundere. »

Rostite prea des, adevărurile se demonetizează. Auzindu-le mereu, urechea refuză să le mai înregistreze, dar ele nu încetează de a rămâne valabile. Mă gândesc în speță la ideea dispariției naturii din viața omului modern, acest prizonier al marilor metropole silit să trăiască într'o lume de sticlă, de beton și otel. Unul dintre rosturile artei moderne ar fi de a se îndrepta spre aceste regiuni pentru a le oferi un succedaneu, în lipsa naturii, configurându-le în « tipare estetice ». Pentru a creia ceeaace se chiamă un *ambient*, o înconjurime în locul celei cu care părinții și predecesorii noștri fuseseră obișnuiți.

Intelectual de vastă erudiție, Titus Mocanu nu se sfiește să și-o arate, uneori — poate — cu ostentație. Așa de pildă, vorbind despre doctrina *Einfühlung*-ului, adică a participării estetice prin însimțire (doctrină în părăsire astăzi și fără legătură imediată cu obiectivul cărții), Titus Mocanu ne spune

că ea se realizează în operele lui Lotze, Lipps, Siebeck, Robert Fisch, Volkelt, etc... Nemulțuminde-se doar cu atât, ne dă la subsol treisprezece rânduri de titluri cu literă mică a căror lipsă nu ar fi văduvit cu nimic imaginii noastre despre carte și despre erudiția autorului, dimpotrivă. Ar fi să-l șicanăm pe Titus Mocanu, și nu o merită, semnalând mici scăpări de condei care duc uneori la fraze ininteligibile, ca de pildă la pagina treizeci unde citim: « în alternativa mitică actul de alegere este restrictiv și capricios, în schimb deschiderea simbolică este largă și cu totul neprevăzută ».

Ne miră doar că din corpul nenumăratelor referințe, uneori adiacente, lipsesc tocmai cele privind noul curent estetic italian, ilustrat prin personalitățile lui Pareyson și Eco, primii care să se fi ocupat în mod sistematic de aventura artei moderne în domeniul posibilului. Si ne mai miră iarăși că dintr-o lucrare de asemenea nivel lipsește indexul.

Multă satisfacție dă ușurința cu care Titus Mocanu circulă peste veacuri, într-o echilibristică fără greș, de la Aristotel la Heidegger (pentru care pare să aibă o secretă afinitate, chiar atunci când îl respinge), de la Ficino la Niculai Hartmann, de la Plotin la Bense și la ultimele cărți de specialitate ale anului, făcându-ne să pricepem că teoriile cele mai noi își au rădăcinile în trecut, în sensul că ele răspund unor sugestii și unor întrebări de mult formulate. Titus Mocanu leagă peste milenii pariu artei moderne de estetica lui Plato care respingea teza *mimesis*-ului, adică a imitației (în dorința sa de a surprinde esențele), și înțeala desacralizarea artistului. « Drept urmare, o nouă formă a modestiei străbate gândirea artiștilor de mare răspundere intelectuală. »

Stim astăzi, fără doar și poate, o mulțime de lucruri neștiute înainte, cunoștiințele noastre au sporit în mod spectaculos în vreme ce certitudinile noastre sunt în continuă scădere. Experiența pe care o trăim e dramatică, depinde poate de noi că ea să nu devină tragică. Așteptăm, în toate domeniile, o lume cu mai multă ordine, mai adânc străbătută de sensuri. Dar să dăm cuvântul, în încheiere, tot lui Titus Mocanu, autorul acestei cărți care ar fi arzător în epoca noastră. Am ajuns cu examenul analitic până la cele mai subtile implicații cu putință. Si este neîndoios că stăpânirea din ce în ce mai evidentă de către noi a legilor care guvernează amănuntul ne face să avem, și în artă, o mai mare încredere în experiența și în capacitatea spiritului critic de a disocia faptele. Dar timpul ce vine nu mai poate fi cel al analizei. O nevoie imperioasă de noi sinteze se cere împlinită și această necesitate nu apare numai în sfera cunoașterii ci și în cea mult mai complicată a creației artistice. »

Ion OLARU

« FETELE TĂCERII » DE AUGUSTIN BUZURA

« N'am făcut altceva decât să-mi dau osteneala să nu mint » — spune personajul principal din romanul lui Augustin Buzura: *Fetele Tăcerii*. Si mai departe: « Oricând e momentul adevărului, dreptății, sincerității, și mai mult ca oricând e *acum*. Se poate și trebuie să spunem deschis totul. Eu am spus puțin, dar e numai *începutul* ». Si, în sfârșit, în finalul cărții: « Începem drumul împotriva fricii, a lașității, a amănării. Am încercat să spun ce cred și e abia *începutul* ».

Acest *început* reprezintă în literatură română din clasa de față un eveniment.

Fetele Tăcerii aparțin bine înțelese — dată fiind valoarea autorului — estetului, dar îl depășesc pentru a se instala în etic, sau, mai precis, în adevăr. Una dintre cele mai bune cronică ce au fost scrise asupra acestui roman, purtă drept titlu, parafrâzând pe acela al romanului, « *Fetele adevărului* ». Si e singurul punct asupra căruia nu suntem de acord cu Nicolae Manolescu, a cărui analiză este, altfel, și riguroasă și inspirată. Deoarece, adevărul este aici unul și individual chiar dacă, pentru a ajunge până la el, Buzura ne propune și o versiune a lui contrarie. Obsesia adevărului — temelie a romanului și trăsătură caracteristică a lui Augustin Buzura — este atât de totală încât cele două versiuni ale faptelor oferite, prima de activistul Radu, făuritor al colectivizării, a doua de victimele lui, prin gura lui Carol Măgureanu, nu ajung la o relativizare a adevărului, la o fărămitare a lui, cum logic ar fi trebui să se întâmpile, ci la întărirea convingerii că, în fond, victimele au dreptate, iar nu Radu chiar dacă șansa spovedaniei este dată tuturor. Attitudinea naratorului Toma este semnificativă din acest punct de vedere. În cursul anchetei în care se lansează pentru a descoperi adevărul asupra colectivizării în satul din Arini, iritatea lui este tot atât de constantă când îi vorbește socrul său, Radu, care cauță să-și justifice (dealtă) cu un inimitabil accent de sinceritate și cu o umbră de patetism), pe căt îi este de clară adeziunea dealungul monologului lui Carol. Attitudinea lui Toma este, în ea însăși, o judecată.

Singurul lucru care ne poate lăsa impresia imparțialității este nuanțarea (estetic atât de reușită) a personajului lui Radu, activistul. Un scriitor de valoarea lui Augustin Buzura, chiar atunci când face realism, renunțând în bună parte la procedeele mai moderne din precedentul său roman *Absenții*, nu poate cădea în capcanele și clișeele fostului realism socialist, oferindu-ne personajii negative și pozitive. Dacă însă Radu nu este monstruos — și nu este — atunci monstruos a fost sistemul care a dat unui om putere de viață și de moarte asupra

semenilor săi, după cum i-a dat și justificarea bunei credințe printr-o teorie simplistă, printr-o dogmă care a îngăduit și a justificat totul: dela neomenie la crimă. Cu cât Radu dobândește verosimilitate și devine scuzabil, cu atât sistemul care i-a îngăduit lui și altora asemenea lui să ia puterea absolută, își pierde orice urmă de justificare istorică.

Adevăratul titlu al cărții este cel dat de autor: *Fetele tăcerii*. Carol, victimă, spune, vorbind despre satul de azi:

« Primul pas spre eliberare este să nu minți, să spui ce crezi. Cât despre consăteni... Uită sau se fac? [...] Eu cred că deocamdată zidurile astea frumoase, hainele oamenilor, zîmbetul și glumele lor sunt pentru unii și un fel de fețe ale tăcerii ».

Și Radu, activistul:

« Sigur toți tăcem; că taci de frică, de tristețe, de lene, tăcerea e una și aceeași: cauzele sunt diferite. Ești închis în tine ca o bombă, îți păzești vorbele. Dar uneori crăpi, izbucnești, te ia gura pe dinainte și-ți dai drumul, nu-ți pasă, se duce dracului judecata, nu mai poți suporta greutatea tăcerii ».

Iar naratorul, gazetarul Toma:

« Am multe șanse pentru a mă schimba, a începe viața într-un fel dela capăt, indiferent de risc. Riscul? Ratarea pe care, oricum, am simțit, ce vrei. A nu încerca să spui, împotriva tuturor dacă e cazul. Nu e comod, dar asta are importanță? Tăcerea ar trebui să mă incomodeze, a mea și a altora. Răul fundamental, indiferență și ignoranță există [...] și mai există lenea, amărarea, îngrozitoarea amărare. Măine, mereu măine. Întotdeauna măine. Niciodată, acum, imediat ci măine [...] De ce mereu, la nesfîrșit, măine? »

Fetele Tăcerii înseamnă deci ruperea acestei tăceri, *azi, acum, în loc de măine*. Și de aceea titlul e în sine o propunere etică și de aceea publicarea unui astfel de roman reprezintă, cum spuneam, un eveniment.

Desigur au existat *F* și *Vinătoarea Regală* de D.R. Popescu și le-am subliniat, la timpul cuvenit, importanța. Dar o anumită lătură fantastico-vizionară — atât de rodnică pe plan literar — putea să învăluie, pentru unii, limpezimea adevărului. Desigur au existat și *Morometii* lui Marin Preda, în care însă analiza pasionată și pasionantă a bătrânlui Moromete, lăsa mai puțin loc faptelor în sine să se desfășoare. Pe când în *Fetele Tăcerii*, într-o proză albă și aspră, realul nu-și pierde nimic din concretul său, are prioritatea asupra personajilor care nu fac decât să-l desvăluie. Până și neglijențele de stil, asperitatea unei vorbiri cotidiene întru nimic transfigurată sau, dimpotrivă, satirizată, par a sluji același proiect: transmiterea precisă a celor petrecute.

De fapt, măcinătoarea patimă a dreptății, incapacitatea fundamentală de a uita, care-l definesc pe Buzura, îl înrudesc cu un scriitor mai ales, cu Paul Goma. La amândoi, menirea scriitorului pare a fi, înainte de toate, de a asigura prin memoria exactă a celor întâmplate, supraviețuirea morală a întregii colectivități.

Există în *Fetele Tăcerii* de Augustin Buzura nu un singur roman — al colectivizării — ci cel puțin două: al colectivizării de ieri și al intelectualului neadaptat la moravurile de azi din România, al nonconformistului care nu poate respira în atmosfera îmbâcsită de arivisme, lașitate, lăudăroșenie și uitare a trecutului care împânzește mai ales mediile intelectuale. Acest roman din urmă prelungeste subiectul sau mai curând obsesia precedentei cărți a lui Buzura, *Absenții*, și cu el vom începe.

Nu încântă însă de a schița subiectul acestui roman pe care pentru comoditatea analizei îl împărțim — puțin arbitrar totuși — în două.

Un gazetar, Toma, în plină criză existentială (pentru că este obligat să scrie altfel decât îi dictează și conștiința și realitatea) primește vizita tatălui femeiei cu care trăește venit să-i ceară sprijinul. Socrul său, Radu, fost activist

notoriu și care a realizat colectivizarea în satul Arini, azi scos la pensie, se crede persecutat de victimele sale, mai ales de unul dintre supraviețuitorii familiei Măgureanu — Carol, care i-ar fi dat foc casei. Îi ceră deci lui Toma să intervină pe lângă unul dintre puternicii zilei spre a fi sprijinit într'un proces în care nu va dispune de dovezi. Toma se duce în satul Arini pentru a avea și o altă versiune a faptelor, pentru a reconstitui trecutul și după spusele lui Carol Măgureanu. Până la sfârșit să se dovede că în fond Radu nu vrea atât acest proces spre a dobândi încă o răzbunare împotriva Măgurenilor, cât pentru a-și clarifica socoturile cu el însuși. Radu îi spune lui Toma:

« Tin cu orice preț să luăm dela capăt în fața tribunalului povestea noastră, să vînă dacă e cazul întreg satul, exact cîte a fost implicat și să se pronunțe tribunalul dacă am făcut bine sau rău, să zică judecătorii dacă în principiu a trebuit sau nu să execut ordinile »...

Procesul nu va avea loc, dar cartea este ea însăși acest proces, mereu deschis.

Anchetatorul — de fapt judecătorul — este Toma. Fratele leit al eroului din *Absenții*, bolnav de cinste într'un mediu în care cinstea ține de patologie. Trădat, tot ca în *Absenții*, de prietenul său, de data aceasta Marian, care a ales calea compromisului și care-și pune întreaga inteligență în a o justifica. Cum astfel de Marianii abundă printre scriitorii și gazetarii de azi din România, e bine să-i dăm cuvântul spre a vedea cu cine trebuie să lupte un scriitor spre a-și păstra convingerea necesară și a scrie o carte ca *Fetele Tacerii*. În câteva rânduri, prezentarea lui Marian:

« Azi a ajuns atât de cinic încît uneori mă însăşimintă. Desigur, discutăm cu aceeași sinceritate, însă, cu timpul, parcă nu mai avem ce vorbi. »

Iată acum, fragmentar, « argumentele » lui Marian:

« Îmbăta-te, e simplu. Scrie cu cîteva cînăciace în cap, iar dacă ești anti-alcoolic, cumpără-ți niște carboxine. Sau fă copii mulți. Nevastă-ta îți va cere mereu bani, tu, intransigentul, curatul, purul, ușa catedralei de pe Athos, nu vei avea și, uite, contemplind lista de datorii de pe masă, te apucă așa, din senin, optimismul. Nu te mai întrebi ce scrii, ci cît scrii, or asta e cu totul altceva. »

Marian el însuși n'are nevastă sau copii, dar dispune de o altă soluție pe care o « vine » lui Toma:

« ... să n'ai, prin apropiere, alt dumnezeu în afară de șeful direct, adică să scrii cînd îți cere și ce-ți cere. [...]. Bine, eu sunt o excepție nefericită. Pentru că îmi dau seama ce și cum, am ajuns deliberat la această soluție. Plus că am ceva cultură, eu îmbrac nimicul, minciuna sau ce o fi în vorbe mai frumoase, nu se vede grozav, deși, în esență, e cam același lucru. »

Pledoaria continuă și Toma îl întrebupe întrebându-l dacă nu i-e scărba de el însuși și adăogând: « Azi-miină, o să-mi pledezi pentru turnătorie ». La care Marian replică prin vagi teoretișări pe care le cunoaștem bine de la toți cinicii literaturii române și care s'ar putea rezuma astfel:

« Aici e poarta Orientului [...] Există momente speciale cînd demagogia îți se omologhează, cînd poți cîştiga ceva de pe urma ei [...] Si pe urmă, nu noi amîndoai sau nu numai noi doi, suntem destinați să suntem noțiunea de om. Chiar să vrem, n'avem cu ce o umple. Iar apoi, nu renitează. »

Pe lângă cinic, există ceea ce autorul numește « intelectualul mediu de tranziție ».

« E o specie curioasă, greu de definit, e un fel de Iuda contemporan. Obișnuit, să zicem, trăește intens drama existenței noastre, limitată în timp și aşa cum mai este și cum spun filosofii, și, tot obișnuit, în momente calme, nu se sfiește să-și afirme gusturile, convingerile. Cînd trebuie însă să le apere

este primul care renunță la ele, își pune cenușe pe cap; el se deszice ușor în fața oricărui *mărișor*, în fața ideii de forță. Mai mult însă, este chiar mai zelos și mai consecvent decât, să-i zic, « inchizitorul ». Te condamnă că preferi ceea ce preferă el în intimitate sau exact ceea ce a preferat pînă în clipa schimbării regulilor jocului, te pedepsește că susții exact ceea ce ar susține și el dacă ar avea curaj. Oricum frica sau conștiința proprii lor sterilități, instinctul de conservare, lenea sau educația, dumnezeu să înțeleagă, îi face uneori mai periculoși decât brutele și idioții. Nu e totușă să n'ai cultură cu să ai, dar să te porți de parcă n'ai avea. »

Mai există și « mici burghezi » care « vor o liniște idioată în care să poată dormi în voie, cu ziarul pe ochi [...] n'au nevoie să se complice, nu vor, a gîndi înseamnă a se complica, a răspunde, a decide, ori ei, în afară de liniște, nu pot să hotărască altceva [...] Urindu-se și suspectându-se fiecare pe fiecare, la cel mai mic pericol se adună, devin o haită și, atunci, atacă fără milă, mascați de vorbe frumoase, de lozinci [...] Sunt iertate numai nulitățile ».

Există, în sfârșit, redactorul-șef de ziar care, la orice articol mai îndrăznește să răspunde cu « nu e momentul ». La care Toma replică: « Adică nu-i momentul adevărului. Vreți să spuneți că-i momentul minciunii, al fugii, al demagogiei ». Sau: « Înseamnă că misiunea noastră ar fi să statuim minciuna ».

Toma simte căt de greu îi va fi să reziste într-un astfel de climat, de unde și criza existențială dela începutul cărții: « consolările facile, entuziasmul disgrațios, cuvintele înșiruite mecanic din inertie, spălatul laș pe mîni îmi aminteau involuntar de însălările mele numite articole »...

Criză din care ancheta pe care o va duce în satul Arini, îl va vindeca. Ancheta, sau mai precis, procesul imaginar intentat colectivizării.

Colectivizarea din satul Arini care este adevărul subiect al romanului lui Augustin Buzura, *Fetele Tacerii*, nu poate fi rezumată în spațiul unei cronică. În schimb, pentru că seria de crime prin care a sfârșit prin a fi realizată, să și desvăluie, odată mai mult, întreaga gratuitate și să-și piardă orice urmă de justificare istorică, e bine să prezentăm forțele ce se înfruntă.

Familia cea mai veche și mai înstărită din sat (dar înstărită prin propria ei muncă): Măgurenilor. Bâtrânul Măgureanu, ostil colectivizării, n'o refuză totuși în principiu. Își așteaptă doar băetii să se sfătuiască, înainte de a da « Cezarului ce e al Cezarului ». Iată cuvintele lui, amintite de fiul său, Carol:

« Trec și astea, ne spunea, « colosul cu picioare de lut », metaforă biblică preferată, se va surpa, poporul nostru a suferit prea mult ca să n'aibă odată parte de bine. Au fost pe aici huni, tătari, turci și alt fel de neamuri, mult mai rele, și noi am rămas, nu ne-a putut scoate nimeni dintr-ale noastre. Ne pun să ne rugăm la un chip cioplit? Mă rog te faci că-l saluți, dar vîi acasă și te rogi în fața Dumnezeului tău din moșii-strămoși. Ne facem că ascultăm și credem ce ne spun, însă ne vedem de ale noastre. Atîția au trecut pe aici, încît nu se face să te omori cu firea [...] Ne-au furat, în decursul veacurilor pămînturile [...], oile, vitele, ne-au obligat să trăim în munți, ne-au furat aurul, grînele, dar sufletul nu ni l-a furat nimeni, niciodată. »

În fața Măgurenilor, activistul trimes dela raion, pentru a le fura, lor și celorlalți, de astă dată, sufletul: Radu. Definit astfel de ginerele lui, Toma:

« De cînd îl cunoșcusem, mă iritase setea lui de putere. [...] La el depășește de mult dorința aceasta în forma ei cea mai rudimentară, cînd propriile-i forțe needucale și necizelate le consideri legi pentru toți, cînd visezi o lume nu după chipul și asemănarea ta, deoarece te consideri unic, ci conformă gusturilor tale, o lume ascultătoare, docilă, înfricată numai de tine, o lume pe care o vrei mereu datoare cu recunoștință și admiratie. Evident, nici chiar dacă și-ar fi permis toate capriciile, nu ar fi fost puternic, deoarece în paralel i-ar fi sporit și nesiguranța, frica. »

Despot în sat, trimițându-l pe Măgureanu la închisoare, obligându-i pe copii fie să se retragă în munți unde-i va hătui și apoi lichida, fie să se ascundă (e cazul lui Carol) într-o pivniță unde se va zidi de viu, persecutând pe mama lor până a o aduce într-o stare apropiată de demență, Radu este, la rândul lui, terorizat. N'avea nicio poftă să vină în acest sat, dar cum să i-o spună tovarășului de mai sus, deoarece « în cîteva clipe, își găsea, dacă dorea neapărat, iude în Australia, sau că ai fost legionar, ori membru în nu știu ce partid de dreapta. » Așa încât își lasă familia și pleacă satul în care a fost detasat, în tipetele soției sale: « În astăzi și-a trebuit să te bagi? Să ieși pămîntul dela țărani? Să distrugi atâția oameni, legea lor veche, credința? » Tremurând de alții și mai mari ca el cărora, la fiecare sosire în sat, trebuie să le pregătească primiri cu pâine și sare, aplauze și tribună (primiri al căror obicei nu s'a pierdut nici azi), Radu trăește și sub teroarea partizanilor din munci care atunci când prind comuniști îi obligă să-și îngheță carnetul de partid. Șeful acestor partizani, Sterian este dealtminteri singurul personaj schematic din carte — de parcă — e o concesie sau o neîndemânare? — un personaj cu totul negativ, ar fi fost obligatoriu să existe printre « dușmanii de clasă ». În acest context, Radu, curajos și chiar aprig cu sine, va fi mai cumplit cu ceilalți, înlocuind orice urmă de omenie prin credință sa în socialism. Va plăti — dar nu pe câte a făcut — fiind pus — când se schimbă puțin vremurile — pe linie moartă de ai săi, apoi prin felul în care îl privesc și-l critică copiii lui, va fi detestat chiar și de cei pe care-i ajutase să urce. Dar pedeapsa cea mai mare va fi incertitudinea care-l macină, întrebarea dacă făcut bine ce a făcut, și aceasta în ciuda tuturor justificărilor pe care și le găsește singur.

Dar cum e azi, la atâția ani dela colectivizare, satul pe care l-a înălțat Radu, zidindu-în temelii atâtea victime? El însuși îl privește astfel:

« Știi ce-mi spusește Ciobanu la un chef? »: « Nu-mi trebuie pământ nici să mi-l dai cu forță. Pe cine mai interesează astăzi proprietatea particulară? Mai pe nimeni. Funcția e totul. Ai funcție? Ești cineva. Ești președinte? Ai întreg pămîntul la dispoziție, cu oameni cu tot! Oamenii au ajuns să fie apreciați după vorbe, aici la noi și, se știe, cei ce zic și făgăduesc multe, nu fac mai nimic. Ședința ieșe bine, dar gruș ioc! »

Același sat văzut de țaran, devenit miner:

« La ședințe poate sta oricine, că nu-i greu să bați din palme și să caști gura, dar de muncit bine nu-i la îndemâna tuturor [...] Angajamente știu să-și ia, nu prididesc, dar gruș trebuie să ții culeagă alții [...] Să vină elevii și muncitorii? Dar se poate? Ce-s ăștia? N-au și ei treaba lor? »

Și în sfârșit, primarul de azi al comunei declarându-i lui Toma, gazetarul:

« ... avem un sat cu oameni harnici, muncitori, entuziaști: 257 televizoare, 300 de case noi, un cămin cultural nou, etc. etc. Bună starea se poate citi pe chipul oamenilor. »

Toma îl întrerupe:

« Și-n trecut cum a fost? » — l-am întrebăt ironic. « O, foarte rău — spuse el automat. Mizerie, înapoiere, exploatare. Dispuneam de-abia de doi învățători și de un sigur castel. »

Și Toma comentează:

« Dacă i-aș fi pus întrebarea tip X, mi-ar fi răspuns cu formula tip X. [...] Dar cine i-a obișnuit așa? Nu noi gazetarii? Vorbe fără viață, fără suflet, adunătură de clișee. « Sigur, au mai avut dificultăți unii, recunoaștem asta. » Dar cine poate să cîntărească acest cuvînt? Dificultate este și un cui în roata dela bicicletă, și moartea unui om. »

Întrebarea care se pune, în fond, este dacă e vorba de moartea unui om, a mai multora, sau de moartea satului în sine ca entitate spirituală pe temeiul

căreia a trăit poporul român și prin care și-a făurit trăsăturile specifice. Dar întrebarea această — tragică — depășește cadrul romanului lui Augustin Buzura.

« Am încercat să spun ceea ce cred și este abia începutul » afirmă Augustin Buzura în închere. Și pentru a spune că mai inteligibil, a renunțat și la factura modernă a precedentului său roman, *Absenții*. E poate regretabil, dar există un ordin al urgențelor. A recuceri asupra trecutului, supra falsificărilor acestui trecut, adevărul ~~este~~ o condiție lăminară a supraviețuirii oricărei societăți. Acestei vocații morale, Augustin Buzura nu-i sacrifică vocația estetică. Solid construite, « Fețele tăcerii » reprezintă și pe plan pur literar o reușită chiar dacă unele fragmente și mai ales episodul cu mina ne conving mai puțin, simbolismul lui părându-nu-se căm artificial. Dar pe deasupra acestor calități și a câtorva rezerve, există în *Fețele Tăcerii*, un foc exact al adevărului, o patimă a lui, care dău romanului culoarea lui exemplară. « N-am făcut altceva decât mi-am dat ostenelea să nu mint » scrie în această carte Augustin Buzura. Nu e puțin, dimpotrivă suntem siguri că este lucrul de care are cel mai mult nevoie literatura din România, și de altminteri nu numai literatura. Și mai este nevoie să adăgăm că acest lucru este și cel mai puțin răspândit? Iată de ce *Fețele Tăcerii* ni se pare să dată în această literatură și să sperăm — o pildă.

Ioana COSTIN

**Ileana
în România**
poate sta la
jire de acest
erau nedrept
lăncioiu, Ese
Irinei Marin
se poate scrie
Sorescu, Min
rămânenem
me

Avea la
cartea de deb
Reginei. Ultim
pentru a ne f

Dela înc
faze aproape
față se con
valorează, de
altfel minu
toriștii naiv, p
bolul mitic al
cufundat într'
pentru a măng
toace. Un fel de
cumplite, reci,
totul e vulnerabil
un mister creș
într'o atmosferă
lumii » o « infi
într'o ceremonie
complice activ
Trakl rătăciu
in decorativ. El i
— aşa se întâlne
fel de mană agres
implacabilul, nes

Ileana Mălăncioiu întărește și mai mult convingerea noastră că există azi în România o lirică nu feminină, ci o lirică, pur și simplu, făcută de femei, care poate sta la loc de cînste cu aceea făcută de bărbați. Nu suntem pentru o împărțire de acest gen, dar nu odată s-au ridicat voci, în critică, prin care poetesele erau nedreptățite. O poezie care numără însă prezențe ca acelea ale Ilenei Mălăncioiu, Etei Boeriu, Anei Blandiana, Constanței Buzea, Victoriei Ana Tăușan, Irinei Mavrodin, Stelei Vinițchi — pentru ca să nu cităm decât câteva nume — se poate oricând rândui pe același plan cu poezia unor Ion Alexandru, Marin Sorescu, Mircea Ciobanu, Sorin Mărculescu, Mircea Ivănescu — pentru ca să rămânem mereu la generația nouă.

Aveam la îndemână un volum antologic al Ilenei Mălăncioiu care cuprinde cartea de debut, *Pasărea tăiată*, cum și cele următoare: *Către Ieronim și Înima Reginei*. Ultima apărută, nu ne-am putut-o procura. E destul însă, credem, pentru a ne face o idee despre o vocație și o conștiință.

Dela început, trebuie să subliniem că există în opera Ilenei Mălăncioiu două faze aproape distințe, fără ca aceasta să exclude potențarea completării. Prima fază se contopește cu cartea sa de debut, *Pasărea tăiată*. Un debut care valorează, de fapt, căt o consacrare deoarece poeta impune un stil nou, situând altfel minunata zare a satului românesc care a ispitit atâția poeți, dela semănătoriștii naivi, până la gândiriștii tradiționaliști, gen Ion Pillat, sau până la discobolul mitic al satului românesc, Lucian Blaga. Satul Ilenei Mălăncioiu este cufundat într'un fel de expresionism tragic, în care prezența poetei intervine pentru a măngâia parcă unele asperități îndurante de oameni, de plante și dobitoace. Un fel de panică nerostită de a fi încă într'o copilărie podidită de taine cumplite, reci, învalue această asistență existențială a satului, a unui sat în care totul e vulnerabil: bieții boi care trebuie potcoviți — potcovitul devine aproape un mister creștin — puii de cioră cărora poeta le veghează zborul, și totul într'o atmosferă de seism ancestral: șesul « umblă s'o urmăreasă », « chiuitul lunii » o « înfioară », « lătrată de toți cainii mahalei ». Nimic pitoresc, totul într'o ceremonie aproape dureroasă. Pomeneam de lună, dar luna e un fel de complice activ al neasemuitului, al insolitului rănit de esențe, ca la un Georg Trakl rătăcit într'un sat din Vlașca. Ileana Mălăncioiu nu poposește nicio clipă în decorativ. Ei și e teamă, existența ei e un fel de gresală mitică. « La moară » — așa se intitulează unul din poemele ei — se macină, desigur, mălaiul — un fel de mană agonisită nu « din greu », ci cu gravitate — dar se macină, mai ales, implacabilul, nesfărșitul, timpul ca o amenințare a neclintirii:

Nu și iusmen că te pot adormi,
Din grădella te-am atins, dulcele meu domn,

Și frică mi-e că vei muri în somn
La capul tău stau acum și plâng.

baladă năpărătă:
Părand-o și recompușând-o prin morare — moarte regescă într-un cadru de
memoriază și locuna, poeta și seralizează multe și drăguțe, răscum-
decesul ei, Lăudă și drăpet metoda poetică — dacă poate fi vorba de săa ceava —
în care mulțirea și caută emulție, în care spațiu sătul al înaccesibilului
iubitea și moartea, dincaace de Eminescu, în acel spațiu posibilă se confundă cu
Regină. Doar că în unique în poezia trandată românească, penititia ele aseză
introducere în miezul însuși al celorlalte două cărți: Către Ieronim și Iunior
Acet amestec de « semne și de vîrfi » care străbate Mărturisirea Poetei de

Și după săptăzi vom muti.
Să intrăm în țările noastre
De parcă se temea că nu vom reuși
Apoi ne-a înconjurat întunerică

Și via că va scăpa neședepistă.
Că după-acasă amestec de semne și de vîrfi
Să zicea însăși a fost o căldă fericită
Mărturisesc că l-am vizut într-o

Ori și-a pus în loc ziltele mele
Să văd dacă omul acela umbra cu viață-nțereuță
Mă-am surdat într-o altă direcție el
Și fiindcă mi temeam de mină zefiei

Și-am lăsat săptăzi din viață unui bărbat.
Dar și tu că semnele ni-său amestecăt
Său copacul a ars de lumina,
Și n-am altă dacă zicea a fost de vîndă

Că la plecare să ni le dea înăpoti.
Să-i ne-nesemna pe-un copac după lumină din obi
Iar o zodie înțindă adună zilele de la noi
Nu-mi amintesc decât că am întrăit într-o padure,

Ileni Malăncioiu un poem — Mărturisire — cum spuneam — deschide un alt aveva:
legătură cu vîitoralele două cărți care — cum spuneam — deschide un alt aveva:
Ileni Malăncioiu un poem — Mărturisire — care ne va slăji drăpet putere de
sună înumană, de zei stinși, de regat îngropat. Vom cîta din prima carte a
moartea — eme mirădrăgăintare ale univiersului său lîric — se consumă într-o tem-
povestei, de un fel de sală fantomatică într-un tråm ciudat în care iubirea și
erescu, vrăja și au locul lor. Un loc înșis transfigurat de un fel de boare a
cible, nu lipsesc nici apelurile la vatra folclorică a satului, în care supereștiia,
Desigur că din aceasta lume, până în neconvenit de atractie blesteme îndi-

măcinat de ape au pier.
Și se subțiază și mă tem că lemnul
să pornească rotă să se facă și
Mă agătă de spîrte-năpădătate

Și la miezul nopții să opri.
Parcă mere și timpanul după rotă morări
Întunericul e neclinită

Virgil HERUNCA

Ei sunt în România cătiva critici — și dințe cei mai buni — care se lasă să dețină de tehniciile noii critici, și ai atrăt de la modă în Apus. Ne-am întipuit o perioadă, dezastru inteligențial și ar produce dacă vorunul dintr-o poezie critică, metodologie psihico-critică îla poezia Ilenei Malibaciu. Pe neschimbări, recurs la psicho-critică ar da naștere unui adevarat micsor intelectual. Poetice chiamă mai multe — dar numai aparent — o asemenea metodă. Poetice literatură, ci poezie. Să acceșta se și suprema vocație a poetului român — deschisă cu ceea ceva — și într-o lume în care scrierile sunt compozite de dragoște care refac — nevădic — română.

Pămințul e ca de curmenuri printă
Sunt singură cu aderebară
Ca un clăpot de argint în ossele tale
La mețuzul nospitii băt.
Accesăt se înțin, iubite, ca o călăută tană abbastău
Imi intră în odată cătină-o pe moartă
Pe-un cap al sacurii negre ce duce niciun
Păcănești un număr recăzut în partea portă.
Dar eu m-am dus, iubite, în partea stăpîni negri
La capul celălăutul mă căuta pe mine

Comunitate de sfâșiere, iubirea — rana izolăcia — nu poate fi, în adesea urmă profund, decât semnă moarte. Într'aderebară, poemul din care cităm acum se spune: *Semn:*
— Comunitate de sfâșiere, iubirea — rana izolăcia — nu poate fi, în adesea urmă

Pămințul e ca de curmenuri printă
Sunt singură cu aderebară
Ca un clăpot de argint în ossele tale
La mețuzul nospitii băt.

EUGEN SIMION

2. UN CRITIC DEMISTIFICATOR. M. NIFESCU

In bună să credință M. Nițescu a dat dovadă și de naivitate. El a avut în presă că sosit momentul ca, din entuziasmul liberăzării, să se treacă la înțelep- cununa bilanțului. Or, revoluția, nu numai literară, din Iulie 1971 încocă ne-a arătat că matice petrecute care pândesc literelor românești nu sunt nici « prolife- rea non-nihilaturii », nici « evazarea într-un fel de estetism artificios », nici « moda absurdului », ci revinetea spre critica stilistică salinismului, spre cărți de bălă- sagie și criterică patitorodo-păsăriștă și cel al lăudei de Curti. Actuală, în secolul revoluționar, spre iudecăra literaturii din nou în funcție de « me- dăge și interbelică » a fost condamnată în reviste de evenimente survenite într-o lume socială, hipobolizată anumitor filozofi parca că asigură un regat de ne-imortăci spre dogma jidănovista. Dar în astfel de mit, călduri pe inevitabile mului suporter, hipobolizarea dar și invertabilă. Ieșind de sub zodia realis- « Istorie a Literaturii Române » mai cupind un roman și literaturi decât o capricci în iudecata critică, imprestionismul său de humor, atât rezultatul istorice literare. De istoria literară nu-l îndepărtau dar bine cunoșcutul său pitoresc. Accesăt la Tudor Arghezi la Ion Barbu.

Deoarece M. Nițescu face rezerve și în ce priveste poeziile său la urmat de pictorice și potrivela să străbate prin o roade substanță poetică argheziană. Extrem de interesant să se studieze mai întâi scrisoarea după care sămănătatea Argezii, Plecană de aci, ca și dela cel puțin articolul lui Ion Barbu, ar fi mai sensibilă la Tudor Arghezi decât la Ion Barbu.

Demiologizabile continuu și în ce priveste poeziile deceniu din deceniul care a urmat de pictorice și într-o volum adăugat la Nichita Stănescu.

Deleac iustifică, în schimb, ni se pare severtatea sa făță de Marin Sorescu: Mai întâi, tu e deloc adevarată că Marin Sorescu ar fi fost primul, la debut, cu același cor de laude ca Nichita Stănescu. El a beneficiat, e adevarat, de dubla lansare a lui G. Călinescu și Vladimiță Streinu, dar restul criticii să încearcă să le facă să obișnuiește în vag, să nu și dramatul să producă și să transforme prea desorât în manieră și ilusoare lui Nichita Stănescu, dimîntea. Oricât ar fi de sever studiul lui M. Nițescu înflamnitismul generează la înțelasma lui Nicita Stănescu, el reprezintă o recenzie necesară la entuziasmul generalizat până la înflamnitism.

Deleac iustifică, în schimb, ni se pare severtatea sa făță de Marin Sorescu: Mai întâi, tu e deloc adevarată că Marin Sorescu ar fi fost primul, la debut, cu același cor de laude ca Nichita Stănescu. El a beneficiat, e adevarat, de dubla lansare a lui G. Călinescu și Vladimiță Streinu, dar restul criticii să încearcă să le facă să obișnuiește în vag, să nu și dramatul să producă și să transforme prea desorât în manieră și ilusoare lui Nichita Stănescu, dimîntea. Oricât ar fi de sever studiul lui M. Nițescu înflamnitismul generează la înțelasma lui Nicita Stănescu, el reprezintă o recenzie necesară la entuziasmul generalizat până la înflamnitism.

Demiologizabile continuu și în ce priveste poeziile deceniu din deceniul care a urmat de pictorice și într-o volum adăugat la Nichita Stănescu.

Demiologizabile continuu și în ce priveste poeziile deceniu din deceniul care a urmat de pictorice și într-o volum adăugat la Nichita Stănescu.

Demiologizabile continuu și în ce priveste poeziile deceniu din deceniul care a urmat de pictorice și într-o volum adăugat la Nichita Stănescu.

Demiologizabile continuu și în ce priveste poeziile deceniu din deceniul care a urmat de pictorice și într-o volum adăugat la Nichita Stănescu.

Demiologizabile continuu și în ce priveste poeziile deceniu din deceniul care a urmat de pictorice și într-o volum adăugat la Nichita Stănescu.

Demiologizabile continuu și în ce priveste poeziile deceniu din deceniul care a urmat de pictorice și într-o volum adăugat la Nichita Stănescu.

Demiologizabile continuu și în ce priveste poeziile deceniu din deceniul care a urmat de pictorice și într-o volum adăugat la Nichita Stănescu.

Demiologizabile continuu și în ce priveste poeziile deceniu din deceniul care a urmat de pictorice și într-o volum adăugat la Nichita Stănescu.

Demiologizabile continuu și în ce priveste poeziile deceniu din deceniul care a urmat de pictorice și într-o volum adăugat la Nichita Stănescu.

Demiologizabile continuu și în ce priveste poeziile deceniu din deceniul care a urmat de pictorice și într-o volum adăugat la Nichita Stănescu.

Demiologizabile continuu și în ce priveste poeziile deceniu din deceniul care a urmat de pictorice și într-o volum adăugat la Nichita Stănescu.

Demiologizabile continuu și în ce priveste poeziile deceniu din deceniul care a urmat de pictorice și într-o volum adăugat la Nichita Stănescu.

Demiologizabile continuu și în ce priveste poeziile deceniu din deceniul care a urmat de pictorice și într-o volum adăugat la Nichita Stănescu.

Demiologizabile continuu și în ce priveste poeziile deceniu din deceniul care a urmat de pictorice și într-o volum adăugat la Nichita Stănescu.

Demiologizabile continuu și în ce priveste poeziile deceniu din deceniul care a urmat de pictorice și într-o volum adăugat la Nichita Stănescu.

Demiologizabile continuu și în ce priveste poeziile deceniu din deceniul care a urmat de pictorice și într-o volum adăugat la Nichita Stănescu.

Demiologizabile continuu și în ce priveste poeziile deceniu din deceniul care a urmat de pictorice și într-o volum adăugat la Nichita Stănescu.

Demiologizabile continuu și în ce priveste poeziile deceniu din deceniul care a urmat de pictorice și într-o volum adăugat la Nichita Stănescu.

Demiologizabile continuu și în ce priveste poeziile deceniu din deceniul care a urmat de pictorice și într-o volum adăugat la Nichita Stănescu.

Demiologizabile continuu și în ce priveste poeziile deceniu din deceniul care a urmat de pictorice și într-o volum adăugat la Nichita Stănescu.

Demiologizabile continuu și în ce priveste poeziile deceniu din deceniul care a urmat de pictorice și într-o volum adăugat la Nichita Stănescu.

Totul a fost dat nu de un cadrul de partid ce de acasă aici servicii care să își facă numărul în se preia cert; AL, Ivasiuc, tot aducere acasă în partidul său și în cadrul unei instituții sistematice care să pară că este următorul; «Istoria Literaturii», a fost astăzi de presă de dreptă! Amagiamu apărării ei, «apărarea» lui G. Călinescu, AL, Ivasiuc aduce un «argument»: «La Landău și-a făcută o carte de la un cadrul de partid ce de acasă aici servicii care să își facă numărul în se preia cert; AL, Ivasiuc, sugeră că este următorul; «Istoria Literaturii», a fost astăzi de presă de dreptă! Amagiamu posibilitatea de aici critici care să simtă întrată de fundamentalism cu cât, în același articol, AL, Ivasiuc clasifică și o insinuare de misericordie. După amalgamă și însumare, amenință: «Să adaugător să o insinuare de misericordie. Declară nouănumi de dreptă i-a adusă locumulător nepoliticăcește, ci din practica implicită pe care le conține», care: «Asemenea punct de vedere trebuie judecat cu totăria aspirație nu din cauză locumulător nepoliticăcește, ci din practica implicită pe care le conține».

Limbajul de ambele judecători împingeți hau de ce să mărește venind din partea lui AL, Ivasiuc care a contribuit la interzicerea romanului lui Paul Goma, Uza, prezentând că unul din personajele «negative» ale romanului ar fi fost Elena Ceausescu. Afirmație în niciun fel justificată dar decretiva penitentiarii.

lui în poezia lui Marin Sorescu ar trebui să-1 scutească de epitetele de « anecdotism » sau de « prozatism » cu care este abuziv de dramatic.

Să spus despre M. Nifescu că e iconoclast, mizantrop și arfagoș. Cu atât mai aprecabilă îi sunt entuziasmele. Studiul său despre poezia lui Ion Alexandru dovedește că M. Nifescu este unul dintre acei critici care său se proprie de esență însăși o poezie. El nu se oprește la stădial în care Ion Aleксандру — admirat de tota critica românească și apărut într-o formă pregeunătă și originală — își exprimă aabsolutară discursivă poetice.

Ce îsă ierarhiză în M. Nifescu o foarte înaltă critică criticii. Exagerată detaliată deosebere M. Nifescu după ce amintescete în carnea sa cu o creațiosă clăditate condițiiile de anumite a literaturii deactualiză realității sociale, pare în carne uită că de îngrijită au fost primii pași ai noui critici literari în anii '60 devărată că niveliul atrăgător mai greu și era mai neceasă decât ponderea critică. E deosebit de mai puțin adeveritor că în ultimele decăde nu s'a apropiat de cel dinainte de razboi, dar nu e mai puțin adeveritor că în primăvara lui 1945 a venită literatura românească după să vorbească săriță și de multeori absoluță.

Critică sa uzbună într-o cabală menită să-l socată pe M. Nifescu din viață literară ca nu își căsătigători. Deoarece lupta a fost dusă în primul rând de omenei de partid și importanță tuagătră a urmăreze oricând — și îi au să încapătă se înțotocă — importanță tuagătră a urmăreze criticilor.

Monica LOVINESCU

o altă identitate, aceea de metamorfoze ale orgoliului. „Să nu ne lăsăm înșelați și dragoștii, iubitorii de partea și de deosebită, devotamentul, și desvăluirea dintru înțeput — nu sunt cel mai adesea de către vicii deghișători. » Sub numele fortălor demisficatori, « Virtuile noastre — ne avizează moralistul săloamalele vermei, au fost îndigurăte de apărătoarea maximelor lui La Rochefoucauld, spiritelor pioase, deopotrivă cu rafinamente domine dărițăre de ton în de astăzi.

cel mai apropiat, cel mai în măsură să explice prin anticipație finita noastră recce dintr-o totă scrisori secundă al 19-lea necrăpătorul ducе ne este, poate, globoasă flanșă de moralității; pentru fenomenul contemporan, în sfârșit, doar penitit filosofie decare, precum se știe, La Rochefoucauld face parte dintr-o contemporan. Pentru literatură franceză, căci e vorba de un autor francez, Marcel Petrișor: pehntru literatură franceză, căci e vorba de un autor francez, în eseu despre La Rochefoucauld conținut cultural ale lui. În ceea ce privind la eternitatea contemporane, căci e vorba de un autor francez, în eseu despre La Rochefoucauld conținut estetic contemporan în 72.

Critica epistemologică a esteticii contemporană în analiză, apoi un monografic sau eseuri, sunt din punct de vedere același puține. Marcel Petrișor este, printre susținătorii contemporani în analiză, apoi un monografic sau eseuri, căci e vorba de același puține, sau un Racine, căci căre să se ocupe de fizicele dintr-o criticii în parte, dispozitia critică română o versiune mai largă, un La Bruyère asaiziscului scolă a lui și-a găsit la noi traducătorii, de către post pusă la semenea prezentei, rare, Căci dacă marți autori francezi ai editurii Albatros, consimnează o prezență românească într-un domeniu unde Pe de altă parte el să aplice, căci e vorba de un specialist în literatură franceză.

Eseul lui Marcel Petrișor, apărut în colecția *Contemporanul nostru* în spirit satanic». Vremea și, *Mai multe* lui La Rochefoucauld, denunță că de pe «produsul a unei adevații de cărți de la nemurire printre eroare. O asemenea carte a fost, la cărtigător de cărți nu de foc. Apoi, treptat, creata și-a facut loc în conștiință, de oprobriu dăcă nu de foc. Devenit adverbală nososte lor. O asemenea carte a fost, la cărtigător de cărți de la nemurire printre eroare. O asemenea carte a fost, la cărtigător de cărți nu de foc. Apoi, treptat, creata și-a facut loc în conștiință, de proteste, autorul a fost denunțat drept imamicul public al omenești, vrându-l lui Macchiaravelli, la *Genială moartă*, la *Bîcă* lui Spinoza. Sau îscătăciu credință și ne putem lăsa cu noi înșine. Ma găndesc, de plină, la *Prințipele Răsare* către amanenti se străduiesc să treacă sub trecere, demască reaua neală tot ceeace amanenti se străduiesc să treacă sub trecere, ea denunță că întăriză-

SAU AVENTURA ORGOLULUI »

MARCEL PETRIȘOR: « LA ROCHEFOUCAULD

o altă identitate, aceea de metamorfoze ale orgoliului. Să nu ne lăsăm înșelați! Iți dragoste, iubirea de parte și de dreptate, devotamentul, își deserviție dintru început — nu sunt că mai adesea decât văzii deghițate. » Sub pana de forță lor demisificatorie. « Virtuile noastre — ne avverțează moralistul sălbămele vremii, au fost înădignate de apariția maximelor lui La Rochefoucauld, sprijinetele pioase, deopotrivă cu rafinatace domane datatoare de ton în de astăzi.

cel mai apropiat, cel mai în masură să explice prin antcipație finajă noastră recă dintr-o tot scrisori ecocibili al 19-lea secolului duc ne este, poate, gloriosă flanșă de morală; Pentru fenomenul contemporan, în sfârșit, deoarece filosofie decorice, precum se stă, La Rochefoucauld face parte dintr-o penitită contemporan. Pentru literatura franceză, dacă e vorba de un autor francez; contemporan. Marcel Petrișor: Pehtiu literatura franceză, penitită filosofie și penitită fenomenul marcă Petrișor: Pehtiu literatura franceză, penitită filosofie și penitită fenomenul în eseu despre La Rochefoucauld convinge că trii pasiuni culturale ale lui Grünewald în 71 și o privire susținătă contemporană este în 72. Funcția epistemologică a esteticăi contemporană în anul următor, apoi un studiu despre Tebnița și problema intelectuală în la Heidegger în 1968, Pe de altă parte el să apliceat cu deosebită străinăță, în decursul ultimilor ani, asupra problemelor de ontologie, etică și estetică, înscris în acțiunile său

Marcel Petrișor este, prin studiile sale, un specialist în literatura franceză.

monografial sau esenții, sunt din punct de vedere mai puține.

sau un Racine, cări rare să se ocupă de fizica dramei criticii în parte, dispozitia critică română o versiune Moliree aproape integrată, un La Bruyère asezându-se col de aur și-un găsit la noi traducătorii, de către a fost pusă la spina statnic». Marcel Petrișor, apărut în colecția Contemporanul nostru al

editurii Albatros, consimnează o prezencă românească într-un domeniu unde

asemenea prezencă sunătă, deocamdată, rară. Când dacă martii autori francozi ai

disponibilității critice românești, devenind o versiune Moliree aproape integrată, un La

vremea ei, Maximele lui La Rochefoucauld, denumită drupt « producție a unui

cașigător drăguț la nemurire prin eroarea lor. O asemenea carte a fost, la

adevarul său, devenită devăunătă de către o literatură și-a cedat loc în consiliente,

de opriboiu dacă nu de foc. Apoi, treptat, carteia să-a cedat loc în consiliente, vrednică

de procese, autorul a fost denunțat drept înamicul public al omenei, vrednică

în Machiavelli, în Genialega moralesi, în Etiica lui Spinoza. Sau încă unu

credință și în ne putine făță cu noi înșine, Mă gădăesc, de plină, în Principale

necăldă tot ceea ce amenință se străduiesc să treacă sub tăcere, demasă reaua

Răsare că-to carte biseristica din vremea înădignă, ea denunță cu îndrăz-

SAU AVENTURA ORGOIULUI »

MARCEL PETRIȘOR: « LA ROCHEFOUCAUD

de apene; admirabile noastre elanuri sunt un calcul savant al jupitri de
cenzu. Astazi, după ce Nietzsche ne-a arătat că de afară este apetitul nostru
curiozime iar Dostoevski și la desvaluit pe omul subteran nosțru
încercă dințe noi, după ce Freud ne-a dovedit că ceea ce distinge re-
toldenștrich este săptămâna pe inconscientul nostru depozită și rezultatul,
neabilițarea lui Sade și « a neputință lui Ramau », vizinăea lui La Rochel
foucauld nu ne mai poate scandalaiza chiar dacă am dorit-o.
« O avanturnă a orgoliului — spună Marcel Petrușor — prezupune mai
mult spălăci de simplitate, de redare a diversității la unitate.

întrati o analogie extra rezervă între un flux acțional, mai exact într-o viață
care să se încurcăse, la fizice pas, ca într-un duc, reflexele orgoliilor
care marchează Franța după morata lui Batinic al IV-lea. Doctorul să joace
un mare rol politic pentru care nu avea însă nici o dăruire, ducere la parte
la revolta din 1643, devine adversarul lui Mazarin, se alătură Frontoniei, și
pentru că își recucrește privilegiile. Meru fiind duclul Conde, define
recasătigase și în un ochi pe deasupra, pentru a se retrage în cele din urmă pe
domeniile sale. « Angajarea în viață a omului — comentarea Marcel Petrușor
— a fost totul. » O analogie stimulată de un imens orgoliu, spunem noi astăzi.

place pașnică puternice; acestea dovedesc nobeleță și severitatea înțelepciunii.
hiștile pe care ni le preținuiesc se află ceea ce virtutea cea mai austera înțele-

Ion OLARU

Că în cunoșc pe Marcel Petrișor se vor fi întrebat, poate, că l va fi orgoliu este, poate, cel de a te strădui neconvenit să nu fii orgolios.

folosindu-mă de o analiză oferită tot de către el, că cel mai mare dintrum și vor fi răspuns. Eu însă care am avut privilegiul să-l cunoasc și spune, și mai bine să-i înțeleagă, să scrie o carte despre evenimentul orgoialui. Nu să tu facă pe acest om atât de puțin orgoialui, arăt de interioară cu cît căre și fac studiu introducătiv.

Că în cunoșc pe Marcel Petrișor se vor fi întrebat, poate, că l va fi orgoliu să se constituie drept folioală în conținutarea unui subsanitar folosind să se schimbe ordinea prezentați, să facă adică să cum se face nu autorului să fie va impune, dacă nu cumva și să împuștă acum — să susțeară indiferent că se va impune, dacă nu cumva și să împuștă acum — de altfel — al ducălui moșneni. La o a doua editie a esenții — care nu mai pun în de cîteva pagini, apartinand lui Segebut, secretarul — folare printezator acestui lucru de cîteva pagini o săptămână și obiectul său Asă, de pildă, în corpul fizic și raportul optim într-un singură scrisoriști întrunepede textul modică, nimic mai trasec. Dar unor lungele citării întrunepede textul modică, nimic mai trasec. A doua obiectie privată prezintă. Textul esenții este prezentat de accesii vocabularul și pasiunii nu ar fi pagină într-un dimic.

manantie, variante și, în slăbită, orgoliu. Cred că o mul mare intensitate susține exerciset. Astfel că ne vorbesc de cîteva pagini de sine, despre amăr propria nojihui folare apropiate și care ar putea să pară identice unui ochi mai puțin distingătoare. Totale formele înbudi de sine, el folosește o seamă de accesie nouă, neconvenită polei, capătă o deosebită subtilitate. Pentru a ori mai puține cuvinte decât coloană său Shakespeare. Aceste cuvinte înse, sau folosească un vocabular amplu. Sunt de pildă că Racine a scris o obiectie privată terminologică. Desigur, scrisoriță franceză de-audici se referă cuodătire în România, și prin ochi de astazi, a marilor secoli francesc. Primă Așadar două obiectii accesării de la util penitru o mai bună ne cruce de durera de a ne cunoaște împrejururile».

telepicione organele trupului spre a ne face ferici nă-dat și orgoliul ca să tot el afirme, în alt capitol, «se pare că frica care a arătat în- » orgoliul nostru crește în masura în care și se micșorează efectele». Dar deși se străduiește apoi să o justifice. Astfel, La Rochefoucauld spune că arimatică connotătive pe care este în română nu o lasă să-i scape neconvenită concupișia lui La Rochefoucauld despre sultan și viață pornește de la o dubă acceptată această eroare cu rol axiomatice, tot rezultă închegă și ie iustifică. Iumă, a fiecăruil *Wellanschauung*, se ascundă eroare fundamentală. Odată asemenei sondării care parțială în adâncurile interioare mai multe interioare.

Cu altă cunță, penitru a folosi o imagine a lumii de astazi, afroismul este unul tipar ontologic afroismul, că instrument, are o certă eficacitate tecnică. » băuer sau la Grecie și vom constata că oră de către vorbă de sprijinere și deput urmare a naturii subiectului atacat. Căci afroismul parțială acojo une gândirea sistematică se dovedește nepotrivită. «Să ne găndim la Schopen-

UT PICTURA POESIS

• 14

Festivitățialul german Oskar Wallzel, discutând deosebita pe care o facea Lessing într-o artele succesive și cîte simultană, ajunge măc din 1923 la o conchizie ce deschide un drum foarte interesant: « Poetă, afirmă el, este o carte succesivă, întocmai ca și muzica. Designările muzicale oferă o succesiune de tonuri și produse prin acasătoare succesiune de semitimpante. Poetă nu se oprește

Picturiile laterale, puternice vizualitatea de o caracteristica generală a oricărui muzeu estetic. Să se remarcă că nu mai vorbiim de Dimitrov, precum și alii care producătive literare e considerată drept proza, ciu tablouri. Invinuirea de parnasianism care și-a dus lui Dimitrov e trivială. Parișienii « zugrăveau » picturile în serie antologice: poetic/prozatic. Ochii săi, clasând și obiectele în serie, cred că adică într-o existență obiectivă a fizicosubstancială, crede că este în realitate convențională întrumosată și suferă de prefigurare.

In *Vultur laborogl* și *frumoasa Beldepondă*, ultimul său poem, mult mai de către céléalătie, Ivgaceanu renunță la dramatică; el oferă cîntorului vizină unei amioale fabuloase într-o atmosferă eroi-comică, în care imaginele grotescă și socante se strucțurează pe lângă drama printre susținătorii derularii lor intuiniți.

In primele poezii (unde admirație) ale lui Vintilă Iăncceanu, tenfafia aparținea mulți e evidență. O furtă iconoclasă îl impinge la dinamitea im- jumătate poetică prin totate mijloacele: de la calambur la extravaganță lexicală, după pun tentație, pentru că Iăncceanu n'a fost niciodată un suprarealist ortodox; în versul său, el polemizează nu numai cu poezia tradiționalistă, dar și cu ceea suprarealistă pe care o privigea pește mare, suspecându-i «metoda». Despre Iăncceanu din această perioadă se poate spune ce spunea Călinescu despre Urmuz: «...nu avea de a face cu nici un automatism, ci cu o convenție care ducă la efecte comice». Pentru că Iăncceanu e un lucid, un «calculat» și-si explorează subtilele sprăni de bucurie și-i disimulează. El nu se dezvaluie, superba el să-l disimuleze. El nu se dezvaluie, ci dimpotrivă lăudă să și-l disimuleze.

D. TEPENEAG

acă, ea provoacă și o succesiune de reprezentări. Dar confruntarea între gălăzi și oarecare poetice nu poate fi cuprinsă decât astăzi și într-adevăr se oferă ocașia lui înțeleselor ca o *existență statică*» (apud T. Vianu, «*Studiile de stilistica*»). George Călinescu folosește ideea penitru formularea unei mici teorii a metaforelor. Astfel în «*Principii de estetică*», el observă cu o mare subtilitate: «...când o imagine place, cauză nu este înțăritarea procesului nimexic, ci de cele mai multe ori abstragerea de la natură. În «*Rumena*, suava ca o garofă», cele două percepții «*făță fecioarenică* și «*garofă*» se suprapun și dau o nouă percepție care să aparțină și vegetalului și umanului totodată. Prin metaforă facem conștiință acelie proprietate absurdă care sunt posibile în vis.

Metafora este modul de a visa al umanității».

Așa dar, în momentul percepției lor, imaginele îndință succesiunea de reorganizare într-o simultaneitate, din temporală și tridimensională. Să se imagineze într-o succesiune de evenimente percepții lor, imaginele îndință succesiunea de evenimente.

cea mai cinică.

mărtare de el (în anii înegătișăi), îl slăsesc să se înscrică, prin tortura morala frunzării, sceptic fără de cocalicităre, pe care nepoata, salvată altădată dela bătrâni și împușcați fără milă, sau « lămuriere » propriei lui unchi — frâna turbară ei neputind-o să dea fi fost îndepărtată de putere, și nu putem săptăm
Nu putem săta în deosebi chipul hălicinat al fostei activiste, Florica Losu, mai de departe, pentru ambianța reală a fizicii însăși, în cuprinzul ultimelor decenii, incertul viitorului și tipuri emmilitante nu numai pentru istoria judecătui — ci lungul confruntărilor, reprosul dialogilor între aceste femei, de-a nu să mai mitos la ordini activiste, și expeditat într-un lăzăru de unde ar fi ajuns ca fiind chibzură la ordinul activistei, și într-un lăzăru de unde inițiată; astfel, în timpul campainiei de cocalicităre, tatal profesorului fusese înțis, a cărui prima soție — mama Licenei — se simuksesc cu cățiva ani Bizițim», a cărui arii umane, astfel, acționa a fost una dintre metodesele «tovărășului leală și alături de cariere istorice le-a făcut multe locuri în ac-

toate acesele parturi femei — întrunite apărând o pură înțamplare — există de remarcere la « mulca de Jos ».

De 16 ani, tica mulță demnită — « tovarășul Bizițim » — altă și el pe cală a, Parhidiu, profesionista anticipa de nouă generează, și în dreptă o adolescență a cățija semi-rată, vedetea în capătă judecătui, o fostă activistă « de adăposte » nească: o profesoră de fizică, abtinută de mulță și de harfuriile cotidiene, o menecună desculță de prezentările ale unui oracare judecăt de provinție română. În sprijinul camerel de căsnici sunt reunite astfel parturi femei — speciați și psihice limită, ele desfășărind rezonanțele într-echi înconjuratorice.

« Ușa » nu este decât « O ideea de cameră » a partui femei — căci și-i spunea închis » căutare cu predilecție de Paul Goma, pentru, într-un sprijin fizic ea nu constă dintr-o interpretare inițială uneia din trei acelă situații « în vas potate să nu inspiere într-o cameră din universul românești; în realitate însă, barbatul se află pe picioare de sătii. În exemplul său de exemplificabilă, nu are într-o cameră de căsnici, a cărei ușă refuză să se redescidă, în vreme ce fenece române din zilele noastre — pe care într-o cameră le-a blocat pentru că treva să condioneze subsistemul fizicului gest.

« Ușa » nu se prezintă, chiar dacă, îci și colo, înțelegeem că el continuă să mănușeze supraviețuirea — chiar dacă, încă din prima lipșirea asupra memoriei supraviețuitor, nici asupra dificultăților vieții cotidiene, sau asupra terorului statalist — chiar dacă unele dintre persoanele au avut o suferi, nici asupra lagărelor de munca silnică — deși amintirea lor nu să fie într-o situație din urmă, într-o cameră — și iată că într-o cameră și o căsnică asupra lui Paul Goma, într-o cameră în care suficiență de adulți pentru a avea acces la acest volum. din 1972, sub înțelegerea sașilor Sintakamp, la Frankfurt, numai cîțitorii români trădău « Elles étaient quittes... ». În Germania Apusenă, care a apăruse înca căre editura Gallimard sub titlu « La cellule des libérables », nici nici « Ușa noastră » — apărut la Paris sub titlu « La cellule des libérables », căi nici « Ostianato » — apărut la București nu să pută măca, căi nici « Ostatato » — apărut la Paris sub titlu

Şerban CRISTOVICI

Dincolo însă de amintiri — fie ele cuntemurătoare — tablou contemporan ce se desprinde nu este mai puțin semnificativ: tabloul României fără fară, univers lăبوதோ, trumătizat înca de « perioada cultului », de « deschisăburile », de « colectivizare » — dar hotărât să uite futura. Supraviețuitorii său intorsi spărmați, alii în fost chiar reabilitati; unii se cufundă într-un nihilism frâză tăcută, unii au fost cărora să iute futura. În schimb la o grămadă de confruntări, alocut chiar o cădătoare de la zăzăt, a participat acum președintele cooperativi din sat « ... și vorbi de el la zăzăt, a săptămâna de experiență »; Sofia Aticiuva, obligeată să divorțeze în Bulgaria pentru schimb și parodoxal, socialistul consumul de bunuri — ca leac universal pentru dureri și pentru memoriile.

Paul Goma; amenii mai plăsărează în suflare colțiosore de cer senin: dragoșoarea la care cale patru femei nu înțelegă o clipă a se gândi; fascinata și remușcarea resimțire de adlescență înaintea victimelor, rătăciu și umorul în dulgean al actritei; la apusul ușei înălțării sarcinătatea a circumstanțelor. Să, mai ales, cărtău fișării rănd victima și beneficiara a circumstanțelor. Să, mai ales, cărtău fișării «absente » reînviie în soiul memoriei, liguri ale celor care au sărit rezista, care și-au salvat demnitatea și omnia de-a lungul încercărilor; astfel prezonsajul (de spirit dosiovekskian) al fotografului Igară, prietenul actritei; savant străinăt, în capăt, închis și despărțit de soție la instigăția unui carierist creștin la umbra apoi, închis și despărțit de soție la instigăția unui carierist creștin, destituit mai întâi evocătorul? Sau poate, să arătărească într-o spitală a sănătății, de către un devotament socialiste, ne apar desecor ca mult mai putin interesante prin el înselé, decat talism dezlamărat, aici în chipul de limbă și în lăznicile interne sociale într-un sentiment.

Deși întrucă cele patru femei reale, prezente, înălțării acțiuni sunt reală, mult echilibru și mai multă densitate umană decat chiar personajele reale.

Pe măsură ce se desprinde din universul exterior, slăpăcasă poate primă cărți mai cromatice de amintiri — și-i emanăriște de astfel de « personaje absente » care, începută sănătățială văugar, dincolo de clisările « dubluri limbă » — a absenței oricărui formă de transcență, a sarcinii esențiale a spiritualului, într-o socote rătăcei și într-o lăznică multă mai deosebită, sănătății sănătății — dincolo de sentimențialismul sănătății Sau poate, mai deosebită, schițăra indirectă — dincolo de din patruă autorul? Sau poate, să arătărească într-o spitală de sănătății, de către un devotament socialiste, ne apar desecor ca mult mai putin interesante prin el înselé, decat talism dezlamărat, aici în chipul de limbă și în lăznicile interne sociale într-un sentiment.

Problema pusă este fundamentală; și, pentru a o discerne, pentru a-i de cărți constituie terapeutică cea mai eficace împotriva resemnării.

Zodia aneneului

www.arhivaexilului.ro

« de pe poziții întransigente, partinse de combinatorie revoluționară ». În cadrul și formării omului nou, „în luptă în domeniul ideologic valoarea de propagandă și educativă « sunt chemate să evolueze în direcția unicită a scrisitor și Ceașescu la Mangalia — e puță pe primul plan, totuște mijloacele al construcției sociale — susține că urmăritul său în cursul întâlnirii dintr-o eroriile oficiale recunoscute ale « sociologismului vulgar » —, ea urmărea să fie din nou judecată după mesajul « nobil » pe care-l transmite, aspectul « eroic » redată tributără conținutului ei strict social — ca și cum să arăta de ne e greu să nu revedem tocmai spre acest trebuchet strălucit. Atât trebuia să în care au fost imediat interpretate de felurii coruri ai bădemunitelor oficiale, rezultându-ne la rezoluție din « Teze » ce privesc cultura, ca și la femei rezultabile pe care le știm.

„cologhi săi de înaripare au mai luptat, în vremea statulismului integral. Cu și înțeleptul său de excludere, sălătuanându-se elanului Rădu Popescu « ei bine, vom lupta! » Ceea ce ne amintescă că nu e prima oară, Rădu Popescu cu punctul de excludere, sălătuanându-se elanului eroic provocat de « Program »: simptomatic îi se pare înțeleptul articolului lui Rădu Popescu cănd ne întâlnimaza lui periodică crește cel puțin tot atrăgătoare effortul ca preizeră vîtorului. Mai e lucrul cel mai puțin sigur într-o opereă de tip comunității penitenciare re-scrierea avănităreia pe atipicele vîtorioase spuse al trălmăzii semenea trăcului cari, și cum, și înțeptul în curând vorbe penitenciare spuse acela justificări), și înțeptul demne de acuzații șițărișului, (ramăierea sa a înregulile trăcului penitenciare șiici mai puțin logoră verbașă, conundurile ca să întrerescăza să intreacă în viitor cu aceeași exactitate ca și în trecut. De fapt, ne interesează pînă la Nică Ceaușescu », că da un sens haoșosuți și mai adesea că-i îngăduie răiu în cu admirarea frumuseții » că luminează « acușul istoric dela Burdești că a fost ilegalist, nu să aibă... » Prin același prețizare penitenciara să nu uităm îndelitoarele de peste treizeci de ani (aceasta prețizare penitenciara se program » e deosebit de celelalte documente de partid cu lectura căror se înțelecului arătă de epuizant, Rădu Popescu a ajuns la concluzia că acest » cartă fundamentală ».

Dar șiispuhem de Tezele C.C. și P.C.R.-ului, care au mai fost declarate o scriem acesei rănduri înainte de Congresul partidului comunist (al XI-lea),

Când se iau astfel de măsuri restrictivе importanță, mărele public din România, inclusiv numai să fie mulțumit dar și să aprobe, scrisitorii și filmașii români, care să nu mai poată fi considerați ca fiind români.

Concettele facute de partidul său și amplificăte de scrisori care au îngăduit re-venirea literaturii într-o zonă de lumină — încă incertă totuși și fragilă — nu erau explicaabile decât prin domnia partidului său de a avea pe scrisori slăbitură în metamorfoza difficultății pe care să-i propunea. Dintre un partid instaurat la putere de armata roșie, viața să se transforme într-un partid național, mai bine spus «naționalizat» prin opozitia sa față de Moscova.

Pessimisti replică — și este plauzibil — că partidul a intrat într-o fază în care nu mai are nevoie de interacția. Ceea ce să urmărește interacția,

Diferit calea, chiar și acum când poeții săptămâna de la săptămâna altă săptămâna următoare care săptămâna următoare și săptămâna următoare, într-un ciclu de repetiție.

Depspre găsitolii și înțelegerile artiștilor din România în mecenatul comunității în general și ceea ce a întrebată de către un jurnalist românesc — negru. De cănd a deschisă o autozologică a humorului învă-

cute, și-a descoptorit sălile literatură o funcție critică. În acum astăzi am să înțeleagă căreia să

paradoxală: paridindul pare să își hotărăea căreia să renunță să mai fie mecenă dar obișnuia să scrie o scrisoare să asume mai departe o sarcină care nu era justificată

— și îi protestău justificătă — decât prin acționat.

Să putem ca paridindul să facă un lucru bun pentru — pe care

o refuză, din fizică, — nu există vreun alt mijloc de a obține să fie suju-

de cărți simbola. Scăzând-o la maximum, riscă să vadă slabind să își corul entu-

ziasmului — deoarece nu credem că cineva să mai aibă naivitatea de a prezuma

vreo convingere sau vreo ideologie scriitorilor de chenzișă și duzină din Roma-

nia.

Dar nu decepționează posibilitatea de a participa la evenimente care să încerce să le preferăle

— «vocalie», sau și de vocalie, — în afară de teroare — pe care

celor deosebiti să devină «simbolul frăției plate». Că toti ceilalți scriitori de

literatură să accesea și mai potecă să ramână în secret. Deoarece de

sorala lor se legătă să interacționeze riscă să ramână în secret. Deoarece de

din nou de dispărtie. România își mai poate oferi încă ocazia riscul de pierzanie

care a fost acela să literatură să devină celor douăzeci de ani de reaism

sociatist? E, în fond, singura întrebare. Ceea ce e cu adverat grav este că

nou, și nu numai noi, cunoaștem rasăpusul dimanite. Nu se poate repeta la

neastră să sacrificiu Mănole.

dezechilibru provocat de accesă represalii în cadrul CAER-ului, de a asigura trăia economică românească și aută și are ca scop principal de a restabili grăvul instă imediat de violențe represaliile economice din perioada sovietică. Noua polită moarete va permite urmăslui Ceausescu să numără autorități politice, următoare ce îl amenește, și astfel începutu disensiuine cu Kremliu. Aproapea sa colțuiu a destalinizării partidele comuniste, statulistică se opuse din raspunsul per-școlii a intepărtis unelui printre « socialist » statulistic ale Moscovei, pentru din vremea statului Gheorghiu Dej, disensiuine cu Moscova. Când Hru-șin cercurile bine informate bucurăsește și străine, se știe cum a început, încă maihi, e necesar să ne refacem la antecedentele « nouă curs » de la București. Covăe dor o mare amintire ». Pentru a căntări valoarea unei acsemnării Ceausescu, spune Vigorelli, pentru România de astăzi « supuneră față de Mos- papa Giovanii.

Dar să treacă punctarea idelior principale ale comentariului. Grătie lui și-și imparte gloria răstăca cu un mul serios al bisericilor creștine care a fost bisericii, Hrușciov, Mao și Ceausescu, au acceptat — în vizuină lui Vigorelli — sarei acasăi documentar. Nu se înțelege întărea cum acestă lăsătă relații ai anti-cale La determinat pe Vigorelli (autorul comentariului) să purceadă la rezul didele probe » ale « marelui tăran » Ceausescu, și tocmai acesta a fost morțui de rezul lui. Telespectatorul italiano nu cunoștea năsă în proluze « splen-ridicării noștri imens zid idealogic, menit să izoleze definitiv poporul chinez apărător inteligențial, în evoluția spirituală și materială, în ratamentul « splendidele probe » pe-le-a dat Mao în revoluția culturală. Sunt cunoșcuțe tuturor a avut nicio clipă imaginea comunismului. Sunt cunoșcuțe tuturor de la Novotekask. E adesea că el a îndrăzuit desfășurarea Rusiei, dar nu massacru de la Budapesta, criza cubana, singurăna reprezentare a manifestaților be de magnificie și de concreție ». Totă lumea cunoaște de pildă « splendidele pro-imbăieri mari fărați ai vecinului nostru » care au dat « splendide probe de Vigorelli; primul cunoșcut cineast, al doilea om de lître, foșt președinte al Cetățile pe față cu Nicolae Ceausescu », realizat de Carlo Ponti și Giancarlo Marti în iulie 1974 și transmis la televiziunea italiana documentarul « Cu

După Vigorelli Ceausescu, Mao Tse Tung, Hrușciov și papa Giovanii, sunt despărțite actuala situație a României și despărțe « mitul » numit Ceausescu. și imediat următoare. Să vedem în ce mod a fost înformată publicul italiano « Comunității europeene a căilor de feră » tutelați de Rusia în perioada statulistică Vigorelli; primele cunoșcuțe cineast, al doilea om de lître, foșt președinte al României și de concreție ». Totă lumea cunoaște de pildă « splendidele probe de

« CU CARTIILE PE FATA CU NICOLAE CEAUȘESCU »

In răspunsurile (butute la masina) către de Ceausescu la întrebările lui Viorelui, se spunea în un moment dat: « un partid revoluționar trebuie să fiată în formă oră Ceausescu, și odată cu el Viorelui, că și fundamentală aspirație a românilor este de a se identifica cu asprățitile sale ». Deși este deosebit de popular, trebuie să se identifice cu asprățitile sale. Ceausescu, și odată cu el Viorelui, să se identifice cu asprățitile sale ». În primăvara lui Viorelui, se întrebat ceva despre filii președintelui Ceaușescu care să fie mult studia consimțita de « tip nou » la Oxford (unde se copleaște biografii apărute, nu de mulți, în Italia), care să fie, nu ne înțină să arată cum să fie într-o lume în care își face Viorelli (autor de artă și al unei destinate) — în portretul său înfățișându-l ca într-un copioase biografie și apărută, nu de mulți, în Italia), care să fie, nu ne înțină să arate că deosebește întreapta sa de la mozaicuri de Murano (executate de către pictori de artă plastică) și nici nu aminteste că va desparte filii președintelui Ceaușescu mai mult prin accidentele « Jagașu »-ului său ». Domnia Ceaușescu a declarat că nu a avut nicio mon-

Recent, Ceausescu și-a săles președinte al republii, prin modificarea consti-
tuitiei, înținând în același timp secretar general al partidului comunist. «Dacă
Ceaușescu înține totul în mână — explică Vigorelli — este și pentru a dovedi
că România a înțeles să mai fie o țară socialistă satelită». Strategie explicită! O
condicție colectivă, democratică, ar fi orice pentru el. Vigorelli dovedea unei
înspăimântări europeene nu este deosebită de foarte sofisticată, chiar în cazu-
lul Romaniei, unde o consulară populară libera nu ar fi cu putință decât în cauză
despre un zonă de influență a Moscovei? Pătral că poporul român nu are astăzi
posibilitatea să spună dacă îl vrea sau nu pe Ceausescu, nu este o dovadă că
sistemul sovietic instaurat acum treizeci de ani în România este de fapt același
dictatoriat de astăzi de la București nu este de fapt garantată de Reușii, chiar
dacă personal dictatorial român nu este chiar pe placul Moscovei? Să atragă,
Moscova, ne întrebăm ce vorbore mai poate avea o asemenea frază decât aceea
din discuție că și de astăzi îl lumina astăzi documentat!

România va plăti în timp de mai multe generații imensele datorii contracate într-un secol de competiționalitate penitentiară acasă și în afara țării, precum și într-o dezvoltare autonomică, creând o puternică industrie națională. Dar cu ce preț? Acesta este un lucru care nu poate fi ignorat. Într-o lume în care se impună ideile de la Bruxelles, România va trebui să demonstreze că este capabilă să devină o națiune modernă, să aducă în țară oameni competenți și să atragă investiții străine. Aceasta este o provocare mare, care nu poate fi ignorată.

Despre programul său politic Călinescu declară în interviu: « noi recu-noscem fiecărui stat deputat de-a fi organizată viața după cum dor este ». Statul îl dă, dar îndividu lui, ceea ce nu văd să laibaza statul și în mod străin, îndividu este proprietatea statului. Că în totate dicționatele ar face dl. Vigorelli dacă săpt-o și ar devine să domnia proprieitatea statului și Desezur nu ar mai putea face întrucât ca acesta, deoarece, chiar dacă în mod recu-noscere în final documentarul că « într-o pară comunisă, chiar dacă diferen-ți mai deschisă, sistemul are regula de să, conditie să, într-o acușare » . Dar și fost oare că în orice dialog « unele cărți rămân înevitabil ascunse », și

România tocmai primăvara acceștor «reguli», «condiții» și «instrucțiuni» de cărămidă și de putere dictatorială, penitru a face un tablou cu adesea răstăciva telezivilizarea italiano-aceea care platește cehetuiala unui astfel de documentar, demn de un spirit liber și nu de considerați! Că cetățean român nu înțeabă: este oameni de secoluri să se mîntă, să împărtășească înțelepciunea italieneană și să se mîntă, să împărtășească înțelepciunea românească.

www.arhivaexilului.ro

Rezmarc apoi, dinamitea și jumătatea interzisă era lărgită în interior, controlul liniștit. În mijlocul paragafat. Ca într-un « document de partid », ca un comunicat săptămânal social, castel, privilegiile și proclamațiile nu se opresc la ultima o « întâlnire trijească ». În orănduirea care e presupusă a fi exprresa Mercedes-Unternehefe Panniu care se blocăază strânsă sau la magazinul său de specialitate unde se găsesc carne și portocală, la vîltele cu soldați la poartă

As vrea să ţiu să cară sunt acel «procedee» amintite, cine le-a învenit, definit, catalogat, etc. Evident însă, cunoaşteu-l în Doru Popovici de pe seama posibilităţile mele de informare. Dar nu de către el însuşi de impreună autorităţi vrera să mă ocup, ci de cea că stă în spatele lor.

Inaintamplatör, am primut o copie a arțicolului lui Doru Popovici "O Gene-
rosă Temă de inspiratie Muzicală: Luputa Partidului pentru înfrântea Roma-
niile Socialiste", din revista "Muzica", Ianuarie 1974. Maturișesc că, după
formă de prezenta: un vocabular de străciuă găruia un foșt puternic. Înțai,
să se ieneze, cuvintele repetate, trăze constiutite din legătură cu trebuin-
țate neobișnuită chiar în cazuini unui compozitor lăudând patridul. Vorbe goale,
fără legătură cu obiectul discutat, care par să nu compună nici un exemplu
de riguroare muzicalo-logică și eleganță și a slăbitu-i: roare lucrările trăteoriile
reliefează — «valoarea» — și mai folositoare adesea este «inspirată», probabil
pentru că e deasupra de văg; în rest, armonia este «adecvată», probabil
majoretă — «valoatoare» —; cel mai folositor adesea este «înspătrată» —
pentru că e deasupra de văg; sau nu —, ori său «aritmată», ori sunt «realizată» —
releiefează — «pregeantă» sau nu —, ori său «lăptă»; sentimențele «varăte»;
polfonii «străgătoare», «densă», «bogată»; sentimențele «sculetă», «scu-
letă»; chestrița «complicată», «vulcanică», «simpă dar nu simplistică»; și, evidență, «înspătrată»;
vigorăre «grăbitnică» (?), sau «vulcanică»; lăstunul «cald, frenetic»; și-a sașa
chestriță «complicată», «simplistică»; sentimențele «varăte»; or-
polfonii «străgătoare», «densă», «bogată»; sentimențele «adecvata» și «scu-
letă»; desigură deasupra de văg; în rest, armonia este «înspătrată», probabil
pentru că e deasupra de văg; sau nu —, ori său «aritmată», ori sunt «realizată» —

SUBDESVOLTAIRE

SEVER TYPE

MONICA LOVINESCU

OVIDIU GENARU SI DUPLICITAȚEA POETULUI

Am primul cu înțelesire un volum de poeme al lui Ovidiu Gheraru, *Părtimile după Bacova și constatăm*, odată mai mult, diferență, antonomâia chiar dimite poemele pe care acesta lanțat poet le reunisește în cartea săi celebre, pe care același poet, abandonat brusc de har, le publică în reviste, în momente mai mult sau mai puțin festive. Pentru Ovidiu Gheraru, ca și pentru alii ca el, formula gospodăriei «poezie și aderar» ar putea fi transformată în «poezie și duptate».

Datorice am verei să stim cănd e «adevărat» Ovidiu Gheraru și Autunii România populară și particulară săt o singură voce» sau atunci cănd regează este și un ton personal că în acest volum din care extragere, mai întâi, poemul intitulat «Umoristul gotic de unică-meu»:

«Trist e omul care nu-înțelege
grauți amărător bei la năiba
toate mi se trage dela acel bârbaș
de munciu-menu flosos păsionat după mașini
cu aburi și socotești înfloritoare
mai proprietar de castel la capitală
ocbeamului monsintul gotic lăsat în
serios de rudele mele săracă
Care într-o blesistemătă zi în desfăcut
testamentul și-acuma răbdă. »

Dacă prin primul vers, Ovidiu Genarul nu ne-a putut să înțeleagă, omul care nu-înțelege, poate că strădui nici noi prea mult să înțelegem. Dar, în rapă, e nevoie oră de multă strădanie pentru a identifica pe Swift, termenul « ochean » și « umorist », pentru a ne da seamă că aceia « si domini cu gemenii » genrul și « mortali », penituită a nea de străbucătărie, și desigur și urmăriți de multă strădanie pentru a ne da seamă că aceia « gothic » și « romantic » au reușit să devină destul de rudenie săracă care, într-o lăsare de la cimitir, încearcă să se întâlnească într-un alt poem « Ocheneau lui Swift » și scrie:

« Pretenții meti sănt de nerăcunoscute
nu mai vor să aleargă după flutura un
mai vor să iocace popice la pistă din
brumătă căre îngrășe vocea
pretenții meti cănd adă club cascadă
cred că s-au îmbogățit pe neșimătite
s-au îngrăzit său sătură de furătă
de dandanaua provincială: s-a întampălat

E este tip de Ovidiu Genarul, învățătorul de "fără măne" și primul poem al volumului:

Amică poemele, său mai greacă, românească tot, spite necese, și că, neșătunăndu-i
această poeziă, și intelectua nădejde posibile cu atreic fizice: "accasia panghi-
ză din anul 1920", sau "automobil tip 1905", dar înseamnă conținutul
poemelor, și înțeleagă nădejde posibile cu atreic fizice: "accasia panghi-
ză din anul 1920", sau "automobil tip 1905", dar înseamnă conținutul
consumul » ne sărge împărtoasă atenția asupra procedeele lui. Ce pare într-o devolu-
cuios cu Ovidiu Genarul care să arătă mereu nelinișit. Citeva linii de
cum ar trebui. Să cu o auto-ironie corrosivă, el își definește sorația încă din

Dupa care inchéé, ca nu cumva să ne lăsăm pacălitii de finalul (să-i spunem
optimist) a fost un cosmar. »

Poetul pendlează mereu într-o aruncare temerară cele mai indrazneți sprijinuri și poezii cu o rază de soraie. »

« Si mireasa de sindria îl fițește
grăduriile goale în căutarea meritului
înghesuit de industria lucinde. »

Oare cănd său goalit sarele de fierarini venină să se facă municiotri în tabără? În vremea lui Bacovia sau a noastră? Să cănd a fost tânăr acest poet măscuit în 1934? Pe vremea lui Bacovia sau mai aproape de noi? Să autunnează interpretările:

«am plătit totul zilele publicării mărele sănătate pietrelor fabricii de cimente este foarte bine!

Exemplul de ar putea fi înmulțită, de fapt în tot volumul nu există niciun poem care să spune la propria îndemnătate. N-am fi ascultat, în ce neprivescă, de acestă îndemnătate, cum să facă o situație să devină dulce-amara și căre răsuflare însemnată are într-o astfel de duplicități pentru talentul său:

« Gi-acum să ne străduim din răspunderi
 să compunem un rând frumos de cuvinte (...)
 dar mai întii să-mi facă o comandă
 în cadrul reședinței în care
 conforță familiia mea numeroasă
 înindecă nu-s-a uitat că-nr-un ființă de neguri și fără
 să-l pe hărte, noaptea, ca în poemul cu același titlu, poeții plătesc alt
 tribut:
 « ... pe cind eu ca un cal greu de Domenea
 trage la remorca proutnicetă totă zina
 și noaptea dungi cu o uineală specială
 albinile fiind sună atrase de
 dulceata poemelor melle despre uitior. »
 Nam și cedăt dorință lui Ovidiu Genarul de a se face « înfles », dacă
 poeme în care răspunde la o parte, la adăpost de orice nepăcere, grăjeie altor
 el nu săr affa, pe de altă parte, la adăpost de orice nepăcere, grăjeie altor
 poezi Genarul din volună, în Ovidiu Genarul dela gazeta, ca în acest poem,
 Ovidiu Genarul, cine ar recunoscă că chiar numai pe plan estetic — pe
 bană. Întradevară, cu verșuri care nu mai par seriose de același
 poezi Genarul din volună, în Ovidiu Genarul dela gazeta — pe plan estetic — pe
 săptămână. « El e cea mai înaltă rafinare
 a celui mai înstelat popor
 în totale casete noastre
 și în numele lui de înmemetior.
 Ca Emineanu în fruntea poeților,
 sătul, clarădăzătoală fiu rasăntea
 al celor douăzeci de milioane
 sătul ei, clarădăzătoală fiu rasăntea
 dar căndreñi sătul lovit în România
 nici floră de liliac să inflorescă,
 Larina nu sătăcăpăbeleri pe plai,
 ce trece prin steama ca prim portă,
 sătul este acasă și că o văpăie
 ființini de susțet și de grăi
 de duplicitate, mai putem crede în promisiunea pe care singur și-o face
 Dacă Ovidiu Genarul este cu totul altă structură din acest volum? :

« Cuvintele președintelui Ceaușescu sculptarea edicții. Când spune *Liberăte* — el trăiește *Liberăte* odată cu noi, cind spune *Independență* — el jură pe tot ce-avem mai scump pe-acet *pământ*. »

ANGHEL PAUL

(Sighetu, 27 Ianuarie 1973)

Căci tuturor ne ești în veci mindria
și constiuția treză luminiță
Paridul, Ceaușescu, România

« PARTIDUL, CEAUȘESCU, ROMÂNIA

ANDRITZOIU AI.

(Hîrău, 17 Februarie 1973)

« Cred că e bine ca teatru să fie încredințat comunităților din teatru, astă cum șiiderurgia este încredințată comunităților din siderurgie. Aceasta încredere și

AMZA-PELLEA

(Sighetu, 20 Decembrie 1972)

« Teatru, ca formă acivă a artei, se cuvine să se impărtășească din plin din tovarășului Nicolae Ceaușescu de la Pelenă din nouă parte a expunerei teatrală și învațăminte pe care ni-lă puș la dispoziție amplă din mulți (noi), construcțor pasionat și plin de devotună al ordinului noastre socialistă. »

ALEXANDRESCU SICĂ

ANTOLOGIA RUSINI

«Cheltuit pe toți oamenii la activitatea creșătoare și înzestrindu-i cu înalță
BALTAG Cezar

(România Liberă, 8 Noembrie 1973)

spătial spiritual? »

Nu este oare acesta rostul înșușit al înțelegerii între cultură, al introducerii în
a drăguță și echitabilă socială, a modului de viață socialistă și comunista.

Altă să contribile la perfecționarea conturilor a societății, a omului, de altfel multe
reală altărtură de faptele mărețe emofilante, frumosul și iubirea, astfel încât
mărtile sociale, multă milioanele de oameni, confradictorie și confliciile
a Comitetului Central. Arătării erau în demnitate să redea în operație tot transferul
genelor al partidului, în urma cu doi ani, la Expoziție la Plenara din noembrie
«Aș aminti, în acest sens, apelul adresat oamenilor de artă de către secratariul
BALOTA Nicolae

(Arges, Ianuarie 1973)

ce se înveșminte astăzi în Socialismul-Soviet»

Dorină Ior Mai Mindăru în brâul noștrui trezători
Brot și sănt strămoșii din vecinătate.

«POEM DE ANIVERSARE

ARGESANU Ion Popa

(Contemporanul, 1 Decembrie 1972)

desevolata. »

marxiste, atât în teoria, cit și în practica faurii societății sociale multilaterale
severență revoluționară cu care se pună în valoare esenția prospecțiva a ideologiei
Accesătă orientare a fost să este inițiată, stimulată și trădusa în viață prin con-
semnificația, valoși și realizările ce rezultă din prezentul în perspectiva viitorului.
Comunitate, cu o certă notă de originalitate, a unei culturi capabile să genereze
struire, cu se situează în orizontul proiectului dezvoltării vitoreare, elaborat de comuni-
cănușt Română, și prin acasă se integră în procesul universal de con-
struire, cu o certă notă de originalitate, a unei culturi capabile să genereze
se situează în orizontul proiectului dezvoltării vitoreare, elaborat de Partidul
APOSTOL Pavel

Edițura Politică, București, 1973, 542 p.)
(Omagiu Tovărășului Nicolae Ceaușescu,

mai demn și mai mare! »

«Documentele de partid în care ne-am obisnuit să vedem sinteze magistrale,
contribuții esențiale care imbolgătesc cu noi teze și idei partimoniul sălii filic
al marxism-leninismului creator, portă amprenta „ghidului Ceaușescu”, care
exprimă o sinteză a ghidului intergalnic partid și popor în ceea ce are mai bun,
istoric și întră în marea memorie a istoriei. »

Ceausescu e un OM, ca detailul toti oamenii mari ai lumii. El și sint memoria
internațională.

Înțelegerea marxist-leninistă, sătim mai bine, chiar foarte bine, ceea ce înseamnă
cugătarea sa, barbată sa le-au rost. Acum, după ce ne-a spus-o el, adincind
se înțimplă cu dezvoltările rostite de Nicolae Ceaușescu, după ce ochii său,
Nimeni nu mai poate contesta dezvoltările în plină lumină. Este tocmai ceea ce
cu altă ardoare; Ceaușescu trăiește literatură actuală politică.

Trebucă să spun că n-am cunoșcut scriitorii, poeți, vizionari creațional în cunoscute

Sus imima, tăvarăssi! E zi de sărbătoare,
Dim totate cea mai scumpă, fărăndă cea în Lui,
E timp de bucurie și ceas de înslăbire,
Avințul, demmitatea, mîndră neamului.
Tot ce-a spărat poporul și-n-a sperat să speră,
Durerile lui Horea și-i Lançătul durează
Prin lupata Lui sunt astazi doar sfinte minute.
Pătralii în jur o fără ce crește ca în basme,
Eliberării în jurnal vorstu spre oamenii ce cresc,
Să mîndre că-s vălăstare din trunchiul românesc.
[...]

« INCHINARE
BARANGA Aurel

(Scientia, 23 August 1973)

Romania! Liberateaza sună, sună.
Iubiri vizu!, iubiri! Cetatea străbună!
Un secol de aur se-audună. Privită-l!
Jinduți-l! Gimnaziul luminii unuia-l!

« CU SOARE

BANUS Maria «Dezbihării» uneori (din pacate) sau neconoscându-ne uneori (din pacate), ne cunoaștem și ne unim în asprățită comună ale fizicii spre un ideal de umanitate și de civilizație socialistă, din care ne impărtășim cu totii.

Confidenția Națională a Părintelui va realiza o amplă sănătăță a activității sociale din România, în toate domeniile, va dezbuta principala problemă de actualitate și de perspectivă și va trasa călăre, mijloacale de dezvoltare ale societății din care facem parte, pentru ambi ai și anii, de acțiuni finale. »

(Lucrările, 15 Iulie 1972)

(Family, August 1972)

Revaean chip al fătii noastre dragă,
Iar pe obilescu el etern,
Sculptură, înaltă profil modern, —
Are amîtesmări de brâzzi și faghi,
Iar paridălu, omeneșcul far
Vadăseie în standard solar. »

«PATRIE SI PARTID
BALTAZAR Camil

Cuvințul care pornește de la istorie, de la conductarea fizică, de la Secrețarul general al Partidului, și-l asumăm și astăzi, ca și altădată, ca pe o convingere seninimă întrimpinată deschidere a marșului formă al comunismului din România», spune în continuare Lucian Drul, 15 iulie 1972.

(Umagui *Tovărășul Nicolae Ceaușescu*, Editura Politică, București, 1973, 542 p.)

Găzima către culmea-mputurătă,
Cără ce au pus în rocul municii fără,
Hec secolul de aur și arată
Găzintă turoră este el. »

Săptămâna în se-nchegăa constelații
De visuri pentru cel ce sănătate
Cându-i trăincă drum acesei nați,
Săptămâna peste proprietăți.

• HUL PARTIEI
• ENNIC M.

Se cer în mod deosebit sublimitate cu recunoscință, neabiațit pe valoare unică imboldadu se cere de a se întemeia statonici, neabiațit pe valoare unică constatătă că societatea dă o valoare de a situa în centrul ei un euro pașiv, să adaptează prețul său la cel care să creeze o tensiune morală. Să fie, de asemenea, în atmosfera unei dări arătătoare de căsnicie și valoare superioară a vieții. Este posibil să se creze o tensiune morală, să realizeze un anumită amană, în perioada unei crize, să aducă un impact cultural, prin intermediul proceselor permanente de primire și transmisie a culturii.

•ISTORIE

HRAD Ion

Din iștoare vine, ca pe-o asupra cărare de minute
Pe care, copii, învățat să le-nfrunte
Iuncișind totate armele
De cavaler ne-ultimate al nădejdi.
De fulgerul ideilor, de interbarele multilaterale
Pravila-i-a fost găta fierberei a fătii.
Înălțimea poporului în partid
Numai el să simtă din plăcintă
Între-un manuichi de lupte îngemântă
Seva neînlătăra cuvințelor:
„Să fii comunătă de omene!“
La rădchina putunilor să situit să ne-arate
Cum să-ți săracă înțeleptul română
„Liberate, eroic, goruntul cu plepicătă!
Cum regește, cintănd veacul tău, Liberație!

Nadejde și dorul, puterea gravării în medaliile sere.»

Tot ce-i mai demn en cultura acesta magnet,
Pacea în chip de zejă a roduilui adulană în hambară
neapărat să se ia în vîscolul păgâldiei de boala

COMMUNIST

BUDDEANU Radu «Conducător strălucit al României sociale, eminente lider al misiunii progre-
siste intermașionale, prestigios demnitar al lumii contemporane. Nicolae Cean-
u este întrumător socialiste, eminente demnitări ai lumii contemporane. Nicolae Cean-
u a avut sănseas-o trăjătoare și un moment undamnat al existenței sale. Nicolae
Ceaugescu este simbolul demnității României în lume. »

RĂDĂCIUA FENOMENULUI Vîrgiliu Mihăilescu, în anii socialiștmului, divizat în două perioade: 1945-1965 și 1965-1989. În prima perioadă, fenomenul este în primul rând un fenomen de teatru, de spectacoluri în anii socialiștmului, divizat în două perioade: 1945-1965 și 1965-1989. În prima perioadă, fenomenul este în primul rând un fenomen de teatru, de spectacoluri în anii socialiștmului, divizat în două perioade: 1945-1965 și 1965-1989. În prima perioadă, fenomenul este în primul rând un fenomen de teatru, de spectacoluri în anii socialiștmului, divizat în două perioade: 1945-1965 și 1965-1989.

Eduard Gheorghiu, Nicolae Ceaușescu, și Omagiu Tovărășului Nicolae Ceaușescu, București, 1973, 542 p.)

(Tribuna Românei, 15 Noembrie 1972)

tocmai pentru a înlesni aceste esențiale experiente. »

înțeles că cei originari de aci și le doresc. Asociația „România” a luară săptămânal săptămână — *Ad ceterum* —

lăsat din afară și mediepață cu adunarile privitive —

experții constuționale României din ultimul secret de secol, către care ar fi speciale

ților lui Stefan sau Mihai sau a le contempla citoțile; a examina cu atenție

a regăsi ambiaința primelor semințe puternice, a căla pe cămpurile binecunoscute și ale încreștină, mărturia scriocă, mărturia bibliotecă, întrul sanctier sau biserici

copilării a acestui popor, idealurile, similitudinea și proiecțile, a revădea locurile

astăzi a creștinămetria și spiritul său de ieră și de

creză o dezvoltă; a cunoaște creația românească, a poporului în suși care

« A înțelege, a vorbi și a scris în limba românească, a

CANDEA Virgil

(Anotimpuri, Editura „Junimea”, Iași, 1972)

Nădejdea și dorul, puterea gravată în medaliile de șoare. »

Dăta cioplitorului, văghea și versu plămădit de poet,

Pacea în chip de zeiță roduiu adunat în hambară

To cei mai demn-e-n cuvintul acesta magneț,

« COMUNIST

BUTNARU Aurel

(Tribuna Românei, 15 Februarie 1973)

Ceausescu este simbolul demnității României în lumă. »

doar o excepție superioară, că o nevoie sătorică pe care Poporul Română nu să fie. Îndrăznesc să afirm că în conștiința noastră Nicolae Ceaușescu nu este exceptie, cum au aliniat adesea autori biografiei sale politice, un om de șesecu este, sistă întrernătoare, preșteios demnitar al lumii contemporane. Nicolae Ceaușescu este îndrăznitor sătul său și într-o trăiescă într-un moment fundamental al existenței sale. Nicolae

BUDENI Radu

(Scrierile, 14 Iunie 1973)

Cartierul înedit și anegajat al artei noastre muzicale a fost surprins cu clar-

filarie înșuflătoare.

numai pe concepția materialist-dialectică despre lumă, ce îl luminează senzațial,

culturii și creației artistice de valoare, evoluția lor în sociatism se pot intemeia

devine înțeped de pentru oricare slujitor al muzicii că problema generală a

« În ciuda unor mentalități anarcionice, a modelor cu tență exclusivistă,

(Contemparanul, 5 Ianuarie 1973)

în slujba vieții noii, al angajaților în opera de construire a socialismului. »

pentru activitatea culturală și, firesc, al adesea artiștilor, al mulțimii de puse

încă culturale a Partidului Comuniștilor Români, al întârmării și condamnării creație-

ficarea modalităților, valoarea artelor și-astrator creației, reprezentă rezultatul politi-

« Înflorirea dramatică și a artei spectacolului în anii socialișmului, diversi-

(Omagiu Tovărășului Nicolae Ceaușescu, 1973, 542 p.)

Cugetătoare, ministră...»

Fiindu-ne pe triste, triste, Coroana acasă de flutze ce dintă

Văcul tău, Socialism înnoitor, Văcul tău frumos, Demnitate,

• 1972)

• 1973)

Nicolaie Ceaușescu om de se
programează să
cădă în 1973)

• 1973)

• 1973)

• 1973)

• 1973)

www.arhivaexilului.ro

(Lucerău, 22 Iulie 1972)

Roman devine o problemă de cinste, de loialitate, de simplitate. »
torul său respectabil său rafinată de Politica generală a Partidului Comunist
mai necesare: patriotism, justiție, demnitate. În acest sens, dezjungașa său
dezvoltarea spirituală românești în aspectele ei cele mai caratteristice și
difficile materiale modeșta, socialistă, Română, că să apară astăzi în
să nu înfielegă rolul hotăritor, rolul covârșitor al Partidului nostru astăzi în
» Nică un scriitor adevarat, care și respectă numele și profunzimea, nu poate

CHIRITA Constantin (Sciunea, 19 August 1973)

tu, dor al meu, tu, gura mea de rai...»
ce ministrul său în mare la splendoare,
îmbrășmidă încercările, mereu întruchipare,
tu visi mereu, mai omenește —
— frumos, cu înimurit te împodobesc! —
Credința mea ramă și vei rămâne

« LUMINOS PARTID

CARNECI Radu

(Vestitorul, Paris, Octombrie 1973)

au trăit totul, fără a rămaie acă să-si dea seamă de raptele lor marșevе.
noastă trăiește blânde zile de luminați și de refacere, de pe urma acțiunilor cară
DV-1 din „Vestitorul” împotriva acelor care nici acum nu înțeleg că fară
nihilă noastre și ale condacnătorilor noștri. Vă felicit pentru scrisul și lupta
exemplară. Cîteva desamenea presă străină spre a cunoaște și eu ecoul strădată
bucuriile și aspirațiile nemulți accesă de o înaltimă suferință și pretrioica
Treas se sub scutul celor care său identificat complet cu nevoile, suferințele,
„Sunt unul dintre milioanele de români ale văzniciei și slinetei noastre Români,

„Prea Sfântă Voastră, (O CRISOARE CĂTRĂ TEORII IONESCU)

CARIANOPOL Virgil

(Forum, Aprilie 1972)

zona de contact cu noui umanism socialist.
realitatea prin compozitii ce vor reda specificul nostru și totodată vor constui
mesajul și a ideilor marxist-leniniste se va putea înțelege în mod just
itate cu hrană ideologică necesară studenților. Prin urmare, abia după înșurirea
dură și estetică. Numai în final accesă, cursurile teoretice vor putea fi alcătuită
orientarea ideologică, sau, altfel spus, o legătură între cursuri de istoria partii
CARAGEA Boris (România Literară, 26 Aprilie 1973)

operi loc sub orizontul liber, pasnic, profund construcțiv și socialismul. »
naționale a învățăturii și exemplul dar de acți iluștri înaintaș, continuarea
trăiescă recunoștință. Aceasta rememore emulții însoțite de către înțeaga
istoriei moderne a partidel noastre reprezentă mult deosebit în semn de
morală majoră într-o mare adunare de pe Cimpia Libereții. Reme-
„Sintem la 125 de ani de la Mare. Adunare de pe Cimpia Libereții. Remem-
CAPRARIU Al.

COCCEA Dima
asa mită și se văză popo-
nător al comunității.
sprijinitorială nouă în
conceptivă. Universități mora-
cenice. Universitatea din București
să concorde cu proporțile
aspre a cultură adăvătă și
exigență și impuls cu

COCCEA Dina
 «Trebuie să promovăm cu fermitate și consecvență acelă opere de altă cară
 și înțelește văță poporului nostru, opere care poartă gărmenii spiritu în-
 nouitor și comunismului. Artele speciale culturale arătă soluția spirituală
 profesională, care poate fi realizată prin partea creațoare
 a culturii populare și a culturii naționale, cum reprezintă
 cu excepție de artă populară și artă națională a Capitalei, 28 Iulie 1972»

(Sapiamda Cultură a Capitalei, 28 Iulie 1972)

CUJDEI, Liviu
„Urmăriind lucrările Conferinței Naționale a P.C.R. mi-am dat seama o dată
mai mult de nobilă sarcină care ne revine nouă, călător căre liceum în domeniul
spiritualității poporului nostru, la educarea maselor în spiritul politicii Parti-
ei Comunistă Română.

«Una dintrile călărităriei cel mai rare ale unui om public este dătătira de sine, care să dețină de la, ceea ce se poate să devină în mijlocul poporului său, penituu și stimula puterea de munca și de creație. Ecranul televiziunii noastre ne oferă condiții impecabile pentru a deveni oameni săraci și săraci. Nicăieri în lume nu există oameni care să trăiască într-o situație similară cu cea în care trăim noi. Într-un astfel de mediu, săracitatea și sărăcirea sunt doar urmări ale unei situații sociale și politice care nu există în România.»

— demisură —
Acum, ca într-o carte,

«EXISTA IN DOBROGEA UN POET...»

COSOVIEI Traian

(Ateneu, Noembrie 1972)

COMUNIST ROMAN.»

fiecă membru, din dăruie excepție politică profund partizanică a PARTIDULUI

a poetului. Mediul responsabil susține existența, scrisitorul comunist și justi-

A tăi, a simți, a găndi și a scrie în chip comunist — țara suprema îpostaza

cetăi mai înalte penitenciară este cea mai libera. Poetul nu poate fi deosebită.

«Azi, plănuiește săptămână-duminică învăță la școală celei mai înalte cunegători;

COSTIN Calistrat

Edițura Politică, București, 1973, 542 p.)

(Omagiu Toamnei lui Nicolae Ceaușescu,

însăși într-o de omul Accesă.»

cu lăuri noștri ce cresc din cunostință

cu lăuri răpetelor lui,

să mă ia dintr-o ameală accesă fără încoronare

mar putea obligea să nu-mi mai vad fară,

venită ca flăgădui, că într-o zi cineva

în viață, că mă doare în cîte-o noapte ideea

în inimă lui e liberătatea mea

Rămâne măle, numai tara mea mi le vindecă,

pînă diminea de fruntea istoriei?

De la amândoi

căt voi mai trăi? De astăzi pînă deparță?

Căt voi mai trăi? Eu

Dar omul accesa e cu puțință fără oamenii ca Accesă?

«ANIVERSARE

CORLAGCIU Ben

(Săptămâna Culturală a Capitalei, 26 Ianuarie 1973)

conducător este.»

cu idealurile milenare de pace și progres multilateral ale poporului al culturii

germană și de altă naționalitate conlocuitoare, ele se sincronizează individual

multilateral dezvoltate au însumat tot locuitori fără — români, maghiari,

mușoari, ideile și rezultatele profunde privind constituirea societății

CONSTANTIN Dumitru

«Inmobilitatea de suțin mobilizator și eficiență al politicii parității noastre co-

de grădiniște fără să dețină în mijlocul căruia un cîșcăut și să-și

unecor mai departe în realitate — nu au uitat să nu uită doctorii lor

mineri. Cindesc încrezător și fac dovada că în ciuda greutăților — ce par-

se de roadele municii lor se întorc către poporul nostru, care î-a ajutat

dileui nostri, acela al tovarășului Nicolae Ceaușescu, preluirea meritării cu atit

și-i-au preluat. Preluirea subliniată adeseori de glasul cel mai autorizat al parti-

formă, lajă de toti cei care să dețină în mijlocul căruia un cîșcăut și să-și

mai mult ca să roadele municii lor să-și dețină în mijlocul căruia un cîșcăut și să-și

asă le culeagă.»

(Contemporanul, 24 Ianuarie 1972)

Acad. CONDURACHI Emilia

«Dim fericire, cei mai mulți oameni de știință din țara noastră șindesc alt-

CRINGULEANU Ion

(Contemporanul, 1 Iunie 1973)

Partidul, viu, trăind în ameni. »

Există în Dobrogea un poet

Patosul lui creator, închisat Omului.

Băndirea lui robusta —

In total — concopia lui barbatescă

In total marele lui suflu innotitor;

Si puterea lui industria.

Si neînțelesa lui forță și gîngăseia lui;

Si strălucitoarea lui imagine și scetea lui luciditate

Si necuprinsea lui volumă și frumos;

(Tomiș, 25 Martie 1973)

«Benergia manastirată de partidul nostru în frunte cu tovarășul Nicolae Cea-

șescu, de clasa noastră munitorie, de înregul popor român în fizură a societății

societate multilateral dezvoltate, oferă artiștilui plastic un vast și înepuizabil

spațiu — sănătatea fizică din rodirile, prin liberele și bucure,

Căci, mai clară ca înima, raza partidului

PARTIDULUI

Prin căpătă, încojind, aur fară să fie. »

Din puritatea izvorului porumbă să sclipească

Se iveste zilnic din rodirile, prin liberele și bucure,

Căci, mai clară ca înima, raza partidului

«Maturizându-se — proces care trebuie rezultat în totă complexitatea lui,

într-o permanență lipsită a contrariilor —, literatura noastră și-a regăsit voca-

specifica și, prin acasă, a refacut lantul cu universitatea. Maturizarea artelei,

literaturii a fost însă într-o maternitate politică a societății socialești ro-

mânești. În acest sens înțelegem vorbele tovarășul Nicolae Ceașescu la

înțelegeri. Tot ce în cultura din februarie 1971,

(Cetatea, 23 August 1973)

CRISAN Constantin

(Bra Socialista, Martie 1973)

«Tovărășul Ceașescu are un stil profund democratic de a conduce treburile

publice. El folosește neconvenit principiul consultativ largi populaře, în cura-

jează critică, are încredere în oameni, știe să fie pe cît de întransigent, pe

aceea, cu o urasă înăuditorie de a face ca lucrurile să ascundă

cu un deosebit simț practic și o mare lăcăză sufletească. El știe să aprecieze,

mai bine, în stăriști, că o dorină arăzătoare de a face ca lucrurile să determină

reprezentanții lor. Sunt multu întreaga diversitate unități sociale sau discuții

îmeciate în jurnal lui ori de cîte ori vizitează diverse unități sociale și crează

încă de înțelegător. Un curent de simpatie spontan, firesc, sincer, se crează

într-o perioadă în care trebuie să facă formal un discuție

înțelijabilă. Să întrețină și o amintire oricând timp ca să le asculte parțile. »

(Omagiu Tovărășului Nicolae Ceașescu,

DUMITRESCU

«Trebucă să facă

cară parte

socialismul

este o nece-

năi călă-

actuale

bună prop-

«Înști

DRAGOS

Comunită-

Tot ce e

Ceașescu

Cind pe l-

DIN PI-

DRAGAN

— înțeleg-

— mașină

poporul s-

— îndisponib-

— materiale

— au c

— cuvinte c

— Ceașescu

— DOUDU

— Pildam

— evenimente

— în raport

— decuștă

— DINIA A

— Partidul

— 1933, Excep-

— luptăci-

— justicii

— DEAG A

— Partidul

Ce cahier, le deuxième de la revue **EHTOS**, continue : la traduction d'un fragment du Discours prononcé par A.I. Soljenitsyne à l'occasion de la réception du Prix Nobel ; la première partie d'une étude de Georges Bratianu sur *La fondation des Principautés Roumaines* ; une Ballade de Sandu Tudor ; une nouvelle de Mircea Eliade (*In cognito, à Bucarest*) ; *Le secret d'une lettre perdue* » par Nicolae Niculescu ; quelques pages de Grigore Călugăr-Apundake (*Un homme comme les autres et Chronique*) et de Sanda Stolojan (*Playasage contourné*) ; *Ieșasi sur L'espace urmăzien* ; des Poèmes de Ion Parvulescu, St. Banulescu, Al. Lungu, Mihai Niculescu, Dan Bozachi, H. Radulescu, I. Constantiniu, Matei Belidman, Magdalena Constantinescu ; *La Prière à la Vierge de Châtelles* Peguy traduite en roumain par Mircea Vulcănescu et le Poème sur *Staline d'Ossip Mandelstam traduit par G. Tomazin* ; la deuxième partie du *Journal 1960* de Virgil Ierunca. Après les rubriques *La Rose des Vents, Signes, Le signe du Cancer, Notes, groupes variées, — chroniques, extraits et informations culturelles et artistiques variées, — des ventes, —* une Lettre de Paul Goma à Hermann Boll. Enfin, une *Bibliographie* des publications et articles des Roumains en exil et de ceux des auteurs occidentaux à leur propos.